



**SAVONIA**

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO  
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

# HUOLTAJIEN OSALLISUUS PÄIVÄKOTI PIKKUKENGU- RUN KODISSA

Huoltajien kokemuksia osallisuudesta

TEKIJÄT: Annemari Hepo-oja  
Linda Kärkkäinen  
Sini Huotari

Koulutusala Sosiaali-, terveystyö- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijät Annemari Hepo-oja, Linda Kärkkäinen ja Sini Huotari	
Työn nimi Huoltajien osallisuus päiväkotikiikkuKengurun Kodissa – Huoltajien kokemuksia osallisuudesta	
Päiväys	8.11.2018
Sivumäärä/Liitteet	50/5
Ohjaaja Kalevi Paldanius	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani PikkuKengurun Koti Oy/Markus Kauppinen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aiheena oli tutkia, miten huoltajien osallisuus toteutuu päiväkotikiikkuKengurun Kodissa ja mitä siinä voitaisiin mahdollisesti kehittää. Tutkimuksessa selvitettiin huoltajien kokemuksia heidän osallisuudestaan. Toimeksiantaja oli Iisalmessa sijaitseva yksityinen päiväkotikiikkuKengurun Koti Oy. Opinnäytetyön aihe tuli toimeksiantajan toiveesta. Huoltajien osallisuutta oli tärkeää tutkia, sillä se veloitetaan ottamaan huomioon Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016).</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto koostui huoltajille suunnatusta paperisesta kyselystä ja teemahaastattelusta. Kysely jaettiin kaikille päiväkodin huoltajille ja lisäksi seitsemälle pidettiin teemahaastattelu. Työntekijöiden ryhmähaastattelua hyödynnettiin alkukartoituksena, minkä pohjalta laadittiin huoltajien kysely. Kyselyn teemat olivat tapahtumat, tiedonkulku ja osallistuminen. Teemoja käytettiin myös haastattelussa. Tutkimusaineisto koottiin kysely- ja haastatteluteemojen mukaisesti ja analysoitiin teemoittelulla.</p> <p>Tutkimus toi tietoa toimeksiantajalle nykyisestä huoltajien osallisuuden toteutumisesta. Lisäksi huoltajat saivat mahdollisuuden tuoda kokemuksiaan ja mielipiteitään esille. Tutkimuksesta selvisi, että tutkimukseen osallistuneet päiväkotikiikkuKengurun Kodin huoltajat olivat pääosin tyytyväisiä osallisuuden toteutumiseen. Tapahtumat olivat huoltajille mieluisia ja koko perhettä osallistavia tapahtumia toivottiin lisää. Tiedonkulkua tarkastellessa nousi esille ryhmä- ja työntekijäkohtaisia eroja. Osallistuminen-teema toi esille sen, että huoltajat eivät olleet välttämättä tietoisia mahdollisuuksistaan osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Huoltajien tietoisuutta osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan tulisi lisätä varhaiskasvatuksessa.</p>	
Avainsanat Osallisuus, huoltajat, kasvatusyhteistyö, varhaiskasvatus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Annemari Hepo-oja, Linda Kärkkäinen ja Sini Huotari			
Title of Thesis Guardians' participation in the day care centre Wallaby's home – Guardians' experiences of participation			
Date	8.11.2018	Pages/Appendices	50/5
Supervisor Kalevi Paldanius			
Client Organisation /Partners Wallaby's home/Markus Kauppinen			
<p><b>Abstract</b></p> <p>The aim of the thesis was to study how guardians' participation is realized in Wallaby's home and what can be done to develop it. The purpose of the study was to explore how guardians experienced their participation. The client organisation of the work was the private kindergarten Wallaby's home ltd in Iisalmi. The participation of guardians was an important topic for study because the Early childhood education plan (2016) obliges the service providers to take it into account.</p> <p>The qualitative research method was applied in this study. The research material consisted of a survey and theme interviews with the guardians. The survey was sent to all guardians of the children in the day care centre and seven guardians were also interviewed in theme interviews. The group interviews with the employees were utilized as a background study on the basis of which a survey aimed at guardians was drawn up. The themes of the survey included events, flow of information and complicity. Themes were used also in the interviews.</p> <p>The study provided the client with information on the current situation of guardians' participation. Also guardians got an opportunity to bring out their opinions and experiences. According to the research, the guardians who participated in the research were mainly satisfied with their participation. The events organized pleased the guardians and they wished more participatory events to the whole family. When observing the flow of information, differences between different groups and employees came up. The theme of participation showed up that guardians were not necessarily aware of their possibility to take part in the planning, implementation and assessment of kindergarten activities. Guardians' awareness of their possibility to participate and affect should be increased in early childhood education.</p>			
<p><b>Keywords</b> Participation, guardians, co-parenting, early childhood education</p>			

## SISÄLTÖ

1	JOHDANTO .....	5
2	PIKKUKENGURUN KOTI OY .....	6
3	VANHEMMUUS VARHAISKASVATUKSESSA .....	7
4	OSALLISUUS .....	10
4.1	Osallisuuden ulottuvuudet .....	11
4.2	Osallisuus varhaiskasvatuksessa .....	13
4.3	Huoltajien osallisuus.....	14
5	YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA .....	18
5.1	Yhteistyön merkitys.....	20
5.2	Dialoginen vuorovaikutus yhteistyössä.....	22
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS .....	25
6.1	Aineiston keruu.....	25
6.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	27
7	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET .....	29
7.1	Tapahtumat.....	30
7.2	Tiedonkulku.....	31
7.3	Osallistuminen .....	33
8	JOHTOPÄÄTÖKSET .....	36
9	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT .....	41
	LIITE 1 .....	44
	LIITE 2 .....	45
	LIITE 3 .....	46
	LIITE 4 .....	49
	LIITE 5 .....	50

## 1 JOHDANTO

Varhaiskasvatustalaki (2018, § 20) velvoittaa ottamaan mukaan lapsen vanhemmat tai muut huoltajat vaikuttamaan ja osallistumaan lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Heinosen ym. (2016, 230) mukaan uudessa varhaiskasvatustalassa vanhempien osallisuus korostuu aiempaa enemmän. Ennen vanhempien vaikuttamismahdollisuudet ovat rajoittuneet vain oman lapsen asioihin, mutta nykyään vanhemmilla on oikeus vaikuttaa enemmän päiväkodin toimintaan ja sen sisältöihin.

Varhaiskasvatustalain perusteella laadittu varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys. Paikalliset ja lasten varhaiskasvatustalasuunnitelmat laaditaan sekä varhaiskasvatusta toteutetaan Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteiden mukaan. Perusteiden tehtävänä on edistää laadukasta ja yhdenvertaista varhaiskasvatusta koko maassa. Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet on oikeudellisesti velvoittava määräys varhaiskasvatuksen järjestäjille. (Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu osallisuuden ympärille. Sen lisäksi käsitellään vanhemmuutta ja yhteistyötä varhaiskasvatuksessa, sillä ne vaikuttavat olennaisesti huoltajien osallisuuteen. Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet (2016, 32–33) velvoittaa ottamaan huomioon huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön. Yhteistyön tavoitteena on edistää lapsen tervettä ja turvallista kasvua sekä kehitystä ja oppimista. Yhteistyötä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen kannalta huoltajien ja henkilöstön päivittäiset keskustelut ja havainnot lapsesta ovat tärkeitä. Yhteistyöllä mahdollistetaan huoltajien keskinäinen vuorovaikutus sekä heidän yhteinen toiminta ja verkostoituminen lisäävät yhteisöllisyyttä ja tukevat henkilöstön työtä.

Toimeksiantaja on Iisalmessa toimiva yksityinen päiväkodi PikkuKengurun Koti Oy. Opinnäytetyössä tutkitaan huoltajien osallisuuden toteutumista, mikä oli myös toimeksiantajan toive. Päiväkodin tavoitteena on toimia huoltajien kanssa avoimessa yhteistyössä. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, sillä huoltajien osallisuutta korostetaan Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteissa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten huoltajien osallisuus toteutuu päiväkodi PikkuKengurun Kodissa. Tavoitteena on saada selville huoltajien kokemuksia osallisuuden toteutumisesta ja mitä mahdollisesti voitaisiin kehittää. Opinnäytetyössä selvitetään, ovatko huoltajat tyytyväisiä heidän nykyiseen osallisuuden toteutumiseen päiväkodi PikkuKengurun Kodissa. Tutkimusaineisto koostuu huoltajille suunnatusta kyselystä ja haastatteluista. Tutkimuksen tuloksia käsitellään luvussa seitsemän.

Opinnäytetyöstä toimeksiantaja saa tietoa, kuinka huoltajien osallisuus toteutuu heidän päiväkodissaan ja missä asioissa on mahdollisesti kehitettävää. Tutkimuksen myötä huoltajat saavat tietoa mahdollisuuksistaan osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen. Lisäksi tutkimus tuo näkyväksi huoltajien kokemuksia heidän osallisuuden toteutumisesta, mikä jo itsessään tukee huoltajien osallisuutta.

## 2 PIKKUKENGURUN KOTI OY

PikkuKengurun Koti Oy on Iisalmessa toimiva yksityinen päiväkotitoiminta. Yksityinen varhaiskasvatus tarkoittaa Varhaiskasvatuslain (2018, § 43) mukaan esimerkiksi yksityisen henkilön perustamaa liikeyritystä, joka tuottaa liike- tai ammattitoimintaa korvausta vastaan. Yksityisen palveluntuottajan tulee vastata siitä, että palvelu täyttää sille asetetut vaatimukset.

Päiväkotitoiminta PikkuKengurun Kodin toiminta-ajatuksena on huomioida lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja taata lapsille rauhallinen ja kiireetön arki. Lisäksi tavoitteena on, että aikuisilla olisi aina aikaa kohdata lapsi. Päiväkodissa arvostetaan lapsen ainutlaatuisuutta ja perheiden monimuotoisuutta ja pyritään, että jokainen tuntee itsensä hyväksytyksi. Päiväkodissa toimii myös englannin kielikerho, joka järjestetään henkilökunnan voimin. Kielikerhoissa tutustutaan vieraaseen kieleen laulujen, leikkien ja tarinoiden kautta. (PikkuKengurun Koti Oy 2013.)

PikkuKengurun Kodissa toimintaa halutaan kehittää huomioiden lasten ja vanhempien palautteet sekä kiinnostuksen kohteet. Avoin yhteistyö vanhempien kanssa on päiväkodin tavoitteena. Toiminta on joustavaa ja tarpeen mukaan helposti muunneltavissa. Pikku-Kengurun kodissa halutaan myös tarjota lapsille elämyksellisiä päiviä ja kannustaa lapsia itsenäiseen yrittämiseen ja oppimiseen virheet sallien ja onnistumisista yhdessä iloiten. (PikkuKengurun Koti Oy 2013.)

### 3 VANHEMMUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen elämän perustan muodostavat perhe ja vanhemmat tai vanhempi. Vanhemmuus on äitiyttä ja isyyttä ja se muodostuu oman lapsen kautta ja vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. Vanhemmuus vaatii sitoutumista, sillä se on läpi elämän kestävä tehtävä. Vanhemmuuteen voi myös kasvaa, sillä jokainen lapsi ja lapsen ikä- ja elämänvaiheet vaikuttavat vanhemmuuteen ja perheeseen. (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2009, 15.)

Nyky-yhteiskunnassa perheet ja perhesuhteet ovat monimuotoisempia kuin aiemmin. Perhe voi tarkoittaa esimerkiksi perinteistä ydinperhettä, uusperhettä, yksinhuoltajaperhettä tai samaa sukupuolta olevien vanhempien perhettä. (Rantala ja Uotinen 2018, 122.) Järvinen ym. (2009, 13) lisäävät, että perheellä voidaan tarkoittaa myös monikko-, adoptio-, sijais- tai kaksikulttuurista perhettä. Rantalan ja Uotisen (2018, 122) mukaan eri ihmisille perhe tarkoittaa erilaisia asioita, joten kokemus perheeseen kuuluvista jäsenistä voi vaihdella jopa perheen sisällä. Tilastokeskuksen määritelmässä korostuu perheen yhdessä asuminen sekä moninainen käsitys perheestä (Tilastokeskus s.a).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 9) mukaan käsitteellä huoltaja tarkoitetaan lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa. Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitettä huoltaja tarkasteltaessa tutkimusaineistoa. Mielestämme käsite huoltaja kattaa kaikki lapsesta huolehtivat aikuiset, joten sitä käyttämällä huomioimme erilaiset perheet. Tutkimuksen teoriassa käytetään molempia käsitteitä huoltaja ja vanhempi, sillä niitä käytetään rinnakkain myös tutkimuksen kannalta oleellisissa lähteissä.

Lapsen perhe on tavallisimmin se ympäristö, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy. Kotiolojen ja ihmissuhteiden laatu ja turvallisuus ovat merkityksellisimpiä lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavia tekijöitä, ja siksi perheen elämäntilanne ja perheyhteisö vaikuttavat kokonaisvaltaisesti lapsen hyvinvointiin. (Mykkänen ja Böök 2017, 75.) Vanhemmilla on päävastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä ja varhaiskasvatus tukee lapsen vanhempia lapsen edun mukaisessa toiminnassa (Heinonen ym. 2016, 223). Vanhempia tukemalla lisätään myös lapsen hyvinvointia (Mykkänen ja Böök 2017, 75).

Mykkäsen ja Böökin (2017, 75) mukaan perheet voivat nykyään kohdata monenlaisia elämäntilanteita, jotka vaikuttavat koko perheen elämään tuoden uudenlaisia mahdollisuuksia ja haasteita. Hyvinvoinnin vastuunsa kantava perhe voi yllätyä yhteistyön ja tuen tarpeesta, jotka tulevat perhe-elämän ja lapsen kasvun mukana (Neitola 2013, 131). Lapsen elämään merkittävästi vaikuttavia tilanteita ovat esimerkiksi muutto toiselle paikkakunnalle, vanhempien ero tai perheenjäsenen sairastuminen. Lisäksi nykyään vanhemmat kohtaavat useita vaatimuksia ja odotuksia, jotka nekin osaltaan vaikuttavat koko perheen arkeen. (Mykkänen ja Böök 2017, 75.)

Nykyvanhemmuudelta vaaditaan paljon, sillä vanhempien tulisi olla tietoisia esimerkiksi omasta kasvatustavoistaan ja -tavoistaan, otettava lapsen tarpeet huomioon ja lisäksi osattava toimia erilaisissa tilanteissa. Yksikään vanhempi ei ole täydellinen, ja täydelliseksi vanhemmaksi pyrkiminen voi

joko ohjata oikeaan suuntaan, tai pahimmillaan syyllistää ja rajoittaa vanhemmuutta ja perhe-elämää. (Mykkänen ja Böök 2017, 83.) Vanhemmuuden ollessa hukassa, sen löytämiseen voidaan antaa tukea ja apua. Asenteiden tulisi painottaa enemmän yhteistyötä, että tukea tarvitsevia vanhempia ei kohdeltaisi epäkelpoina tai riittämättöminä. (Neitola 2013, 131.) Ongelmatilanteissa vanhemman tulisi osata hakea apua ammattilaisilta, kuten yhdeltä pikkulapsiperheen merkittävimältä tukijalta, päivähoitolta (Mykkänen ja Böök 2017, 83).

Vanhemmuus ei välttämättä kehity ainoastaan äitien ja isien omin voimin, vaan sen muodostuminen vaatii kannustavaa ja tukea antavaa asennoitumista lähiympäristöltä sekä perhepalvelujen apua. Vanhempien tarvitsemassa tuessa on tärkeää perheen kannalta sen helppo saatavuus ja moniammatillisen verkoston riittävyys. Yhteiskunnan välittävä arvostus ja säädökset perheiden palveluista sekä esimerkiksi työelämä vaikuttavat vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen. (Neitola 2013, 130–131.) Valtion tulisi avustaa vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja auttaa heitä turvaamaan lapselle välttämättömät elinolosuhteet ja varmistaa lapsen suojeleminen ja huolenpito (Heinonen ym. 2016, 224).

Mykkäsen ja Böökin (2017, 83–84) mukaan kasvatus- ja hoitovastuu tulisi nykypäivänä ideaalivanhemmuus –ihanteen mukaan jakaa tasan kahden vanhemman välillä, ja perhevastuut jaetaan nykyään aiempaa tasaisemmin. Vaikka naiset käyttävät valtaosan vanhempain- ja hoitovapaista ja huolehtivat enemmän kotitöistä ja lastenhoidosta, on isien rooli ja osallistuminen lapsen elämään kasvanut. Tutkimustietoa äitien ja isien halusta osallistua lapsensa päivähoitoon on kuitenkin valitettavan vähän. Äidit ovat kautta päivähoiton historian olleet se aktiivisempi ja vastuullisempi osapuoli, jotka ovat vieneet ja hakeneet lapset päivähoitolaista, osallistuneet päivittäisiin kasvatuskeskusteluihin sekä huolehtineet lasten vaatteiden ja tarvikkeiden hoidosta. Isien osallisuus vaihtelee, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että osa isistä osallistuu aktiivisesti päivähoiton arkeen, mutta osa ei osallistu lainkaan. Myös tässä opinnäytetyössä näimme isien aktiivisuuden tutkimukseen osallistumisessa olevan äitien aktiivisuutta heikompi. Esimerkiksi kaikki haastateltavat olivat äitejä.

Myös päivähoito kohdistaa vanhempiin tiettyjä odotuksia, sillä vanhemmilta odotetaan ideaaliäitiyttä ja –isyyttä, eli aktiivista osallistumista lapsen päivähoitoa koskeviin asioihin ja tapahtumiin. Täällaisesta hyvää tarkoittavasta ja mukaan ottavasta pyrkimyksestä saattaa kuitenkin syntyä eriarvoisuutta, sillä päivähoiton arkeen osallistuvat vanhemmat tuottavat hyvää vanhemmuutta. Täällöin vanhemmat, jotka eivät yhtä aktiivisesti ole päivähoiton arjessa läsnä jäävät ihanteen ulkopuolelle. (Mykkänen ja Böök 2017, 85.) Opinnäytetyön tuloksista selvisi, että huoltajien kiire vaikuttaa myös oleellisesti heidän aktiivisuuteensa osallistua päiväkodin toimintaan. Arjessa esiintyvän kiireen vuoksi kaikki huoltajat eivät välttämättä pääse osallistumaan niin aktiivisesti kuin ehkä haluaisivat.

Mykkäsen ja Böökin (2017, 85–86) mukaan vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan välinen yhteistyö perustuu lapsen tarpeisiin, lapsen edun sekä oikeuksien toteuttamiseen. Lapsen terveille kasvulle ja hyvinvoinnin turvaamiselle luodaan parhaat edellytykset vanhempien ja kasvattajien luottamuksellisessa ja toisiaan kunnioittavassa vuorovaikutuksessa. Lisäksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) todetaan, että perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset tulee ottaa huomioon yhteistyössä.

Yhteistyön ja vastuun erilaiset näkemykset voivat parhaimmillaan tukea yksilöitä, mutta ne voivat myös tuottaa ristiriitoja. Monet ammattikasvattajat ovat myös itse vanhempia, ja monilla vanhemmilla saattaa olla kasvatustieteen koulutus, ja tällöin eron tekeminen ammattilaisuuden ja vanhemmuuden välille voi olla haasteellista. Päivähoidon henkilökunnan on tärkeää ottaa vanhemmat huomioon kumppaneina ja tiedon lähteinä, ei niinkään asiakkaina ja tiedon kohteina. Yhteistyö vanhempien ja ammattikasvattajien välillä on parhaimmillaan yhteen hiileen puhaltamista, jossa päämääränä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä monipuolisesti ja tukea myös vanhempia omassa kasvatustehtävässään. (Mykkänen ja Böök 2017, 86.)

Heinosen ym. (2016, 212–213, 223) mukaan varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapselle ja koko perheen arjen sujuvuudelle, joten se on tärkeä palvelu lapsiperheille. Vanhemmat pystyvät keskittymään omaan päivittäisiin toimiin, kun lapsi on tyytyväinen ja mielellään osallistuu varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee perheen kasvatustyötä, mikä mahdollistaa molempien huoltajien työssäkäynnin ja opiskelun. Näin varhaiskasvatus tukee sukupuolten välistä tasa-arvon toteutumista. Lisäksi se mahdollistaa äideille ja isille perheen taloudellisen vakauden ylläpidon sekä riittävän elintason ja osallistumisen yhteiskunnan eri toimintoihin. Vanhempien tukeminen huomioidaan lapsen oikeuksien sopimuksessa, perustuslaissa sekä muissa ihmisoikeussopimuksissa. Vaikka varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin kannalta, mielestämme sillä on suuri merkitys myös huoltajille. Lapsen varhaiskasvatuksessa oleminen mahdollistaa huoltajien työssäkäynnin ja se helpottaa pikkulapsiperheiden arkea.

## 4 OSALLISUUS

Osallisuuden käsite ei ole aivan uusi, sillä jo 1960-luvulla kirjoitettiin ihmisten oikeudesta olla osallisia omassa arjessaan. Ihminen, joka osallistui yhteiseen päätöksentekoon kaikkia koskevissa asioissa, sai aktiivisen kansalaisen määritelmän. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen ja Purola 2011, 5.) Saastamoinen (2009, 50) määrittelee, että aktiivinen kansalainen ei ole passiivinen sosiaaliturvan käyttäjä, eikä myöskään välinpitämätön tai vastuuntunnoton. Hyvänä kansalaisena voidaan pitää henkilöä, joka osallistuu oman hyvinvoinnin edistämiseen olemalla osa yhteiskuntaa paikallisen toiminnan avulla. Hyvä kansalainen on epäitsekkäs ja moraalinen yksilö, joka ajaa yhteisönsä etua harrastamalla, osallistumalla ja auttamalla.

Orasen (2018) mukaan osallisuudella tarkoitetaan oikeutta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, toimenpiteistä, ratkaisuista sekä niiden perusteluista. Osallisuuteen kuuluu myös mahdollisuus ilmaista oma mielipide ja vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin. Osallisuudessa vastavuoroisuus on olennaista. Osallistuminen on toimintaa, jossa osallisuus korostuu, sillä vaikuttaminen ei ole mahdollista, ellei saa tietoa asioista tai pääse mukaan niiden käsittelyyn. Perustuslaki (1999, § 6) korostaa asianosaisten perusoikeutta saada tietoa omista asioistaan ja vaikuttaa niihin. Myös sosiaalihuoltolain tarkoituksena on muun muassa edistää osallisuutta, asiakaskeskeisyyttä ja hyvinvointia sekä vähentää eriarvoisuutta (Sosiaalihuoltolaki 2014 § 1).

Osallisuudessa korostuu syvällinen ihmisen identiteetin kokemus, jäsenyyden tunne yhteisössä sekä mahdollisuus olla mukana yhteisöllisessä prosessissa. Osallisuuden lähtökohtana voidaan pitää yhteisen tietämyksen ja kokemuksen jakamista ja vaihtoa sekä vastuun ottamista. Se edellyttää suurta sitoutumista ihmiseltä ja näin tulkittuna osallisuus on osallistumista vaativampaa. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 27.) Osallisuuden nähdään edistävän myös henkilökohtaista kasvua, itsetuntoa, dialogia ja kykyä ilmaista omia mielipiteitään (Almaguer-Kalixto, Juaneda ja Marcuello 2016, 131). Osallisuus kerää alleen erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia, joten sitä voidaan pitää eräänlaisena katto-määritelmänä (Raivio ja Karjalainen 2013, 12).

Turja (2010, 33) kirjoittaa, että osallisuus käsittää monet erilaiset toiminnot ja tavat, joihin ihminen voi osallistua yhteisöiden erilaisissa tilanteissa ja konteksteissa. Osallisuudesta ja osallistumisesta puhutaan usein samassa yhteydessä, mutta niiden merkityserot ovat tärkeitä tiedostaa. Osallisuus ei tarkoita ainoastaan osallistumista tai läsnäoloa, vaan oleellista osallisena olemisessa on se, että yksilöt voivat vaikuttaa osallistumaansa toimintaan. Laakso (2006, 13) lisää, että osallisuudessa kiinnitytään yhteisöllisiin prosesseihin, joissa koetaan voimaantumisen, onnistumisen ja osaamisen tunteita. Lisäksi osallisuus tukee uuden oppimista ja haasteista selviytymistä. Usein omalla toiminnalla voi olla myös yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Osallisuudessa toimijat eivät ole passiivisia vastaanottajia, vaan kokevat olevansa aktiivisia toimijoita. Aktiiviset toimijat ovat mukana asettamassa tavoitteita, pohtimassa ratkaisuvaihtoehtoja, hallitsemassa toteutusta ja vastaamassa seurauksista. Osallisuudesta toimija saa uusia tietoja ja taitoja, joita hän voi jatkossa soveltaa sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa toiminnassa. Aktiiviset toimijat

voivat vaikuttaa tapahtumien kulkuun vaikutusvallallaan. (Laakso 2006, 13.) Varhaiskasvatuksessa pyritään mielestämme siihen, että huoltajat olisivat aktiivisia toimijoita ja osallistuisivat päiväkodin toimintaan. Tässä opinnäytetyössä huoltajia pidetään aktiivisina toimijoina, sillä heille annettiin mahdollisuus tuoda omia kokemuksiaan ja mielipiteitään esille.

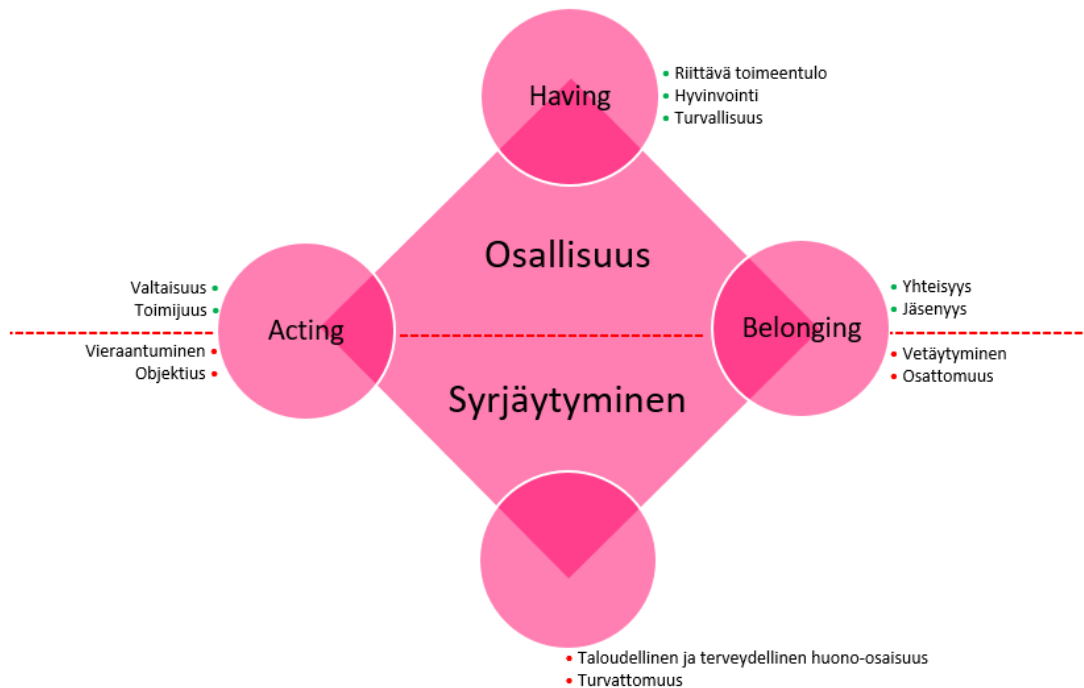
Osallistuminen on toimintaa, joka on toisten ihmisten suunnittelemaa ja järjestämää (Turja 2010, 33). Osallistuminen on myös mukana olemista sosiaalisessa toiminnassa muiden kanssa, esimerkiksi osallistumalla kuuntelijana luentotilaisuuteen. Osallistuminen muuttuu vaikuttavaksi osallistumiseksi, kun toiminnassa on osallistavia toimintamuotoja ja kuuntelijan rooli muuttuu aktiiviseksi. (Laakso 2006, 12–13.) Yhteiskunnallinen osallistuminen taas tarkoittaa aktiivista vaikuttamista yhteisiin asioihin, toimimista järjestö- ja yhdistyskentällä tai äänestämistä. Yhteiskuntaan ja yhteisöön kiinnittymisen kannalta vaikuttamismahdollisuudet nähdään tärkeänä osana yhteiskunnallisessa osallistumisessa. (Raivio ja Karjalainen 2013, 14.) Ajattelemme, että varhaiskasvatuksessa huoltajat pääsevät osallistumaan esimerkiksi erilaisten tapahtumien kautta. Käyttämällä osallistavia toimintamuotoja huoltajien osallisuutta voidaan tukea ja edistää. Tutkimuksen tuloksissa huoltajat toivoivatkin osallistavia tapahtumia lisää.

#### 4.1 Osallisuuden ulottuvuudet

Mielestämme osallisuus käsitteenä on laaja ja moniselitteinen. Sen vuoksi havainnollistamme sitä Osallisuus syrjäytymisen vastaparina -kuvion avulla (kuvio 1). Raivio ja Karjalainen (2013, 16) kirjoittavat, että osallisuus voidaan nähdä rakentuvan kolmen ulottuvuuden kautta. Niitä ovat Having (riittävä toimeentulo ja hyvinvointi sekä taloudellinen osallisuus), Acting (valtaisuus/toimijuus ja toiminnallinen osallisuus) ja Belonging (yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys ja yhteisöllinen osallisuus). Raivion ja Karjalaisen osallisuus syrjäytymisen vastaparina -kuvion pohjana he ovat käyttäneet sosiologi Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksia (having, loving ja being). Hyvinvoinnin ulottuvuudet, joita ovat riittävä toimeentulo, yhteisöön kiinnittyminen ja aktiivinen toiminta, tukevat osallisuutta ja yhteiskunnallista toimintakykyä sekä sosiaalista kestävyyttä.

Osallisuus syrjäytymisen vastaparina –kuviossa osallisuuden ulottuvuuksille heijastuu myös negatiiviset vastaparit, jotka kuvaavat syrjäytymisen ulottuvuuksia. Osallisuus ei voi toteutua täysin, jos osallisuuden ulottuvuuksista jokin ”vuotaa”. Osallisuuden ulottuvuuden vajuus vähentää osallisuutta ja lisää syrjäytymisriskiä. Osallisuuden kokemukseen vaikuttaa se, onko osallisuusulottuvuudet tasapainossa. Tasapainoinen osallisuuden kolmio ilmentää yksilön hyvinvointia, jonka voidaan nähdä vaikuttavan sosiaaliseen kestävyteen yhteiskunnassa. Sosiaalisen kestävyden käsite ei ole vakiintunut ja sen sisällöstä ei olla yksimielisiä, sillä kyse on lähinnä näkökulmasta tai orientaatiosta. Vaihtoehtoisissa sosiaalisen kestävyden määritelmässä yhteisiksi tekijöiksi nousevat oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, ihmisten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä sekä ihmisten yhteisöllisen identiteetin ylläpito ja vahvistaminen. (Raivio ja Karjalainen 2013, 17–18.)

Mielestämme tämä kuvio selittää hyvin osallisuuden muodostumisen monesta eri ulottuvuudesta. On tärkeää huomioida, että osallisuus ei ole pysyvä tila, vaan se voi vaihdella esimerkiksi elämäntilanteiden mukaan. Osallisuuden toteutumiseen vaikuttavat eri ulottuvuuksiin liittyvien asioiden toteutuminen samanaikaisesti. Esimerkiksi työttömäksi jääminen vaikuttaa riittävään toimeentuloon, jolloin tasapaino järkkyy ja osallisuus heikentyy. Tasapainon järkkäminen voi johtaa syrjäytymiseen, mikä nähdään kuviossa osallisuuden vastaparina. Mielestämme on kuitenkin tärkeää muistaa, että osallisuus on jokaisen henkilökohtainen kokemus. Se, mikä toisen mielestä on riittävää osallisuutta, ei välttämättä ole riittävää toiselle.



KUVIO 1. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina (mukaiillen Raivio ja Karjalainen 2012, 17).

Raivio ja Karjalainen (2013, 19) näkevät osallisuuden keskeisenä tekijänä yksilön hyvinvoinnille, vaikka osallisuuden ja hyvinvoinnin välille ei ole helposti esitettävissä syy-seuraussuhdetta. Sen sijaan ollaan yksimielisiä siitä, että osallisuus ja sosiaaliset verkostot nähdään suojaavina tekijöinä rikkollisuutta, huumeita, hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan. Osallisuuteen liitetään myös yhteisten normien hyväksymistä, yksilöiden ja ryhmien välistä vastavuoroisuutta sekä toisten huomiointia. Niihin edellytetään luottamusta ihmisiä ja yhteiskunnan instituutioita kohtaan sekä instituutioiden kehittyneisyyttä ja toimivuutta.

Osallisuus ja osattomuus koetaan yksilöllisinä kokemuksina ja tunteina, joista ei voida puhua toisten puolesta (Raivio ja Karjalainen 2013, 14). Osattomuus ilmenee usein kierteenä, jossa osattomuuden osa-alueet seuraavat toisiaan. Osattomuus voi joskus kasautua ja ihminen jää monella eri alueella yhteisöllisen toiminnan ulkopuolelle. Ihminen voi jäädä ilman lähiyhteisöä, työ- tai opiskelupaikkaa ja rahaa sekä ihmisen terveydentila voi olla heikko. Osattomuuden kokemuksesta lisää heikentynyt elämäntila. (Niskanen ja Kari 2018, 50.)

Raivion ja Karjalaisen (2013, 14) mukaan osallisuus ei voi olla pakollista, sillä siihen liittyy valinnanvapaus ja vallan tunne. Muun muassa vaikutusmahdollisuudet ja tiedonsaanti eri vaihtoehdoista vaikuttavat palvelun käyttäjän kokemukseen hänen osallisuudestaan. Viranomaisten ja asiakkaiden välillä tarvitaan dialogia sekä asiakkaiden kokemustietoja tarvitaan suunnitelmien ja päätösten pohjaksi. Osallisuus nähdään siten sekä kokemuksena tai tunteena, että toimintakykynä ja toimintamahdollisuuksina.

Syrjäytymistä tapahtuu aina suhteessa toisiin ihmisiin ja puhuttaessa se yleensä kohdistuu johonkin ryhmään tai alueeseen. Syrjäytyminen nähdään prosessina, missä yksilö, perhe tai kokonainen yhteisö ajautuu tavanomaisten ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyyn elämäntavan, resurssien hallinnan ja elintason ulkopuolelle. Myös osallisuus hahmottuu prosessina, jossa syrjäytyminen nähdään sen vastaparina. Osallisuus ei ole pysyvä ominaisuus, vaan sen aste vaihtelee elämäntilanteiden ja -vaiheiden mukana. Esimerkiksi eri elämänkaaren vaiheet, kuten vanhemmuus, vaikuttavat merkittävästi yksilön yhteiskunnalliseen toimintakykyyn. Joissakin ikä- tai elämänvaiheissa olemme osallisempia tai aktiivisempia kuin joissakin toisissa. (Raivio ja Karjalainen 2013, 14–15.)

#### 4.2 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Tiilikka (2010, 68) mukailee lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista siten, että asiakkaan asema on muuttunut osallisuutta painottavaksi erilaisissa yhteiskunnallisissa palveluissa. Lain tavoitteena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja luottamuksellisuutta asiakassuhteissa sekä taata asiakkaalle oikeus hyvään palveluun ja kohteluun (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000, § 1). Aikakausi, kulttuuri ja eri toimijat vaikuttavat siihen, miten varhaiskasvatus voidaan määritellä. Varhaiskasvatusta voidaan tarkastella lapsuuden, perheen ja yhteiskunnan sekä varhaiskasvatuksen arvojen tai eri toimijoiden näkökulmista. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan sekä pedagogista toimintaa, että omaa tieteenalaansa. (Pihlaja ja Viitala 2018, 18.) Viime vuosikymmeninä varhaiskasvatus on vakiinnuttanut paikkansa osana elinkäistä oppimista. Tämän myötä pienten lasten oikeus oppimiseen ja tasavertaiseen osallistumiseen on tullut tunnustetuksi yhteiskunnassamme. (Eerola-Pennanen, Vuorisalo ja Raittila 2017, 21.)

Varhaiskasvatuslaissa määritellään, että varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Varhaiskasvatuksessa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. (Varhaiskasvatuslaki 2018, § 2.) Varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja kaikki alle kouluikäiset lapset (Opetushallitus s.a a). Varhaiskasvatuksen määritelmä, joka on kirjattu varhaiskasvatuslakiin, pohjautuu Lapsen oikeuksien sopimukseen. Yhdistyneiden kansakuntien laatima lapsen oikeuksien sopimus on lapsia varten laadittu ihmisoikeussopimus, joka hyväksyttiin vuonna 1989. Lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteet liittyvät siis läheisesti varhaiskasvatukseen. (Turja ja Vuorisalo 2017, 37–38.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 14, 20) varhaiskasvatuksen tehtävä on määritelty seuraavasti: "Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa". Lisäksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten

tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, vahvistaa lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta sekä tukea huoltajia heidän kasvatustyössään ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

Päivähoidossa lasten osallisuuden lisäksi tulee kiinnittää huomiota lasten vanhempien sekä työntekijöiden osallisuuden kokemuksiin. Henkilökunta, lapset ja vanhemmat voidaan nähdä laadukkaan ja onnistuneen toiminnan voimavaroiksi, joita hyödyntämällä ja kehittämällä voidaan vaikuttaa sekä työn innostavuuteen, että lasten ja vanhempien hyvinvointiin. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen ja Purola 2011, 5.)

Osallisuudesta ja vaikuttamisesta lisättiin yleissäännös varhaiskasvatukseen, mitä ei entisessä päivähoitolaissa ollut (Opetushallitus s.a b). Varhaiskasvatukseen (2018, § 20) mukaan lapsen vanhemmille tai muille huoltajille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi toimintayksikössä on järjestettävä säännöllisesti lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa pyritään edistämään kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien mielipiteitä ja näkemyksiä arvostetaan, mikä edellyttää kehittämään osallisuutta tukevia toimintatapoja. Osallisuuden kautta lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista ja vastuusta sekä valinnoista kehittyvät. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja positiivinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta sekä lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 28.)

#### 4.3 Huoltajien osallisuus

Vanhempien osallisuudella tarkoitetaan sekä konkreettista osallistumista lapsen varhaiskasvatukseen, että vanhemman kokemuksellista osallisuutta. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on vahvistaa kokemuksellista osallisuutta, ja edistää vanhemman sitoutumista lapsensa elämään myös varhaiskasvatuksessa. Osallisuuden toteuttaminen vaatii varhaiskasvattajilta aloitteellisuutta ja vastavuoroisuutta. (Kaskela ja Kekkosen 2006, 26.)

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 27) mukaan vanhempien kokemuksellinen osallisuus mahdollistuu merkityksellisten kohtaamisten, vastavuoroisen tiedonvaihdon ja tunnepohjaisen sitoutumisen kautta. Osallisuus rakentuu varhaiskasvattajien ja vanhempien vuorovaikutuksessa. Metso (s.a) lisää, että avoin toimintakulttuuri sekä kannustava ja yhteistyöhaluinen ilmapiiri vahvistavat vanhempien osallisuutta. Osallisuutta vahvistavat myös luottamus sekä kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen kokemus.

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 25) mukaan vanhempien osallisuutta oman lapsen varhaiskasvatuksessa pyritään lisäämään. Huoltajille tulee mahdollistaa osallistuminen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin yhteistyössä työntekijöiden kanssa (Metso s.a). Vanhemmilla tulee olla

myös tilaisuuksia keskustella oman lapsensa varhaiskasvatuksesta ja yksikön tai lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoiminnasta yhdessä muiden vanhempien kanssa (Kaskela ja Kekkonen 2006, 25). Vanhempien osallisuus korostuu uudessa varhaiskasvatuslaissa uudella tavalla. Vanhemmilla on oikeus vaikuttaa aiempaa enemmän päiväkodin toimintaan ja sen sisältöihin, kun ennen vaikuttamismahdollisuudet ovat rajoittuneet vain oman lapsen asioihin. (Heinonen ym. 2016, 230.)

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 25) mukaan vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on henkilöstön vastuulla, sillä he luovat sisällölliset ja rakenteelliset edellytykset tälle. Heinosen ym. (2016, 230) mukaan vanhempien osallisuuden esteenä voivat olla vanhempien kiire, tietämättömyys päivähoidon sisällöstä sekä välinpitämätön asenne päiväkotia kohtaan. Lisäksi työntekijöiden kiire voidaan nähdä osallisuuden esteenä. Pohdimme, että päiväkodin työntekijöillä on merkittävä rooli huoltajien osallisuuden toteutumisen kannalta, sillä he luovat edellytykset sille omalla toiminnallaan.

Vanhempien tietämättömyyteen ja välinpitämättömyyteen asenteeseen voidaan vaikuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstön avoimuudella, aktiivisuudella ja innokkuudella. Varhaiskasvatuksen sisältöjä ja tavoitteita tulisi avata vanhemmille. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus nähdä päiväkodin arkea, ottaa kantaa varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja osallistua toimintaan sekä verkostoitua muiden vanhempien kanssa. Vanhempien välinpitämätön asenne vähenee, kun he ovat tietoisempia päiväkodin toiminnasta ja tavoitteista. (Heinonen ym. 2016, 230–231.) Opinnäytetyön tuloksista voidaan myös päätellä, että huoltajien osallisuuteen voi vaikuttaa se, ovatko he tietoisia mahdollisuuksistaan osallistua päiväkodin toimintaan.

Osallisuus voidaan nähdä perheiden asiakkuuden uudelleen määrittelyinä, sillä vaikka vanhemmilla on oikeus saada päivähoitopaikka lapselleen, he kuitenkin määrittelevät lapsensa tarpeen varhaiskasvatukselle. Vanhemmuuteen sisältyvä kasvatusoikeus ei katoa, vaikka vanhempi jättää lapsen päivähoitoon ja irrottautuu yhdessäolosta lapsen kanssa siksi ajaksi. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 25.) Myös Vennisen ym. (2011, 10) mukaan vanhempien osallisuus päivähoidossa perustuu vanhempien kasvatusoikeuteen lapsestaan, eikä päivähoitopaikka muuta tätä oikeutta ja vastuuta. Varhaiskasvatuksen laatua voidaan parantaa lisäämällä vanhempien osallisuutta heitä kuulemalla ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan parantamalla, mikä on myös suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntapoliittisen näkemyksen mukaista toimintaa.

Kaskelan ja Kekkosen (2006, 26) mukaan vanhempien osallisuuden kannalta tärkeää on, miten perheiden ääni päivähoidossa kuuluu ja otetaan huomioon sekä se, millaista tietoa päivähoidosta vanhemmille kerrotaan. Yhteistyön rakentamisessa on tärkeää huomioida positiivisten viestien merkitys (Metso s.a). Päivähoidossa vallitsee tiedottamisen kulttuuri ja perheet saavat hyvin tietoa muun muassa hoitoyksikön toiminnasta, kasvatuseriaatteista, retkistä ja tapahtumista. Usein perheille jää kuitenkin tiedon vastaanottajan rooli, sillä tiedottaminen on usein yksisuuntaista. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26.) Viestinnän määrään ja viestintätapoihin on hyvä kiinnittää huomiota sekä ottaa vanhempien mielipiteet huomioon (Heinonen ym. 2016, 233). Opinnäytetyössä selvitimme huoltajien mielipiteitä PikkuKengurun Kodissa käytössä olevista erilaisista tiedonvälityskeinoista, jolloin saimme selville huoltajien näkemyksiä tiedottamisen toimivuudesta.

Huoltajat tulee ottaa mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen ja arviointiin (Metso s.a). Kehittämisessä ja arvioinnissa on tärkeää saada vanhempien ääni kuuluviin (Heinonen ym. 2016, 232). Vanhemmilla täytyy olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, ja heille tulee luoda tiloja sekä tilaisuuksia olla mukana oman lapsensa, lapsiryhmän, päivähoitoyksikön ja koko kunnan varhaiskasvatusta suunniteltaessa (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 10) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan dokumenttia, johon tulee huoltajien kanssa yhteistyössä kirjata tavoitteet ja toimenpiteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Suunnitelmaa laatiessa tulee huomioida myös lapsen mielipiteet ja toiveet. Rintakorpi (2017, 28) korostaa, että vanhempien ja lasten osallistuminen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen tukee erinomaisesti heidän osallisuuttaan. Rantalan ja Uotisen (2018, 133) mukaan suunnitteluprosessi auttaa myös vanhempia ymmärtämään, että heillä on keskeinen rooli lapsensa kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Heinosen ym. (2016, 230, 234) mukaan myös paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on keino lisätä vanhempien osallisuutta. Vanhemmat voivat osallistua varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan esimerkiksi toiminnallisten ja osallistavien työtapojen muodossa. Myös kuntalaisina vanhemmat voivat lisätä lasten hyvinvointia ja edistää varhaiskasvatuksen asemaa vaikuttamalla varhaiskasvatusta koskevaan kunnalliseen päätöksentekoon.

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua myös ajankohtaisten asioiden valmisteluun (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26). Huoltajien kanssa keskustellaan kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista (Metso s.a). Henkilöstön ja vanhempien välisellä dialogilla esimerkiksi kasvatusarvoista, kasvatuskäsityksistä ja kasvatusten menetelmistä voidaan vaikuttaa suunnitteluun. Vanhempien osallistuessa suunnitteluun nousee esille erilaisia näkemyksiä toimivasta yhteistyösuhteesta ja hyvästä yhteistyöstä. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26.) Yhteistyötä ja sen rakentumista käsittelemme lisää seuraavassa luvussa.

Päivähoidon toimintaan vanhempi pystyy osallistumaan kasvatustilaisuuksissa, vanhempainilloissa sekä juhlien ja tapahtumien järjestämisessä (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26). Toisinaan vanhemmat pitävät vanhempainiltoja hyödyttöminä tiedotustilaisuuksina. Vanhempien aktiivinen ottaminen mukaan vanhempainiltojen suunnitteluun voi vaikuttaa positiivisesti osallistumisaktiivisuuteen. (Heinonen ym. 2016, 233.) Vanhempainillat voisivat olla myös toiminnallisia ja vanhempia osallistavia (Metso s.a). Päiväkodissa voidaan lisäksi esimerkiksi järjestää avointen ovien päiviä, jolloin vanhemmat voivat vieraila päiväkodilla. Vanhempien osaamista, mielenkiinnon kohteita ja taitoja voidaan hyödyntää esimerkiksi siten, että vanhempi voi tulla kertomaan ammatistaan, kulttuuristaan tai harrastuksestaan. Vanhemmat voivat myös halutessaan järjestää päiväkodilla laulu-, leikki- tai taide-tuokioita. (Heinonen ym. 2016, 231–232.)

Heinonen ym. (2016, 232) lisäävät, että vanhemmat voivat osallistua varhaiskasvatukseen myös vanhempainyhdistystoiminnan kautta. Toimintaan osallistumalla vanhemmat pystyvät vaikuttamaan

konkreettisesti lastensa arkeen ja hyvinvointiin sekä verkostoitumaan toistensa kanssa. Tärkeää vanhempainyhdistystoiminnassa on toimia läheisessä yhteistyössä päiväkodin kanssa. Vanhempainyhdistyksen lisäksi yksittäisen lapsiryhmän vanhemmat voivat perustaa vanhempainiimin.

Lisäksi lapsen tuonti- ja hakutilanteiden kautta vanhempi pystyy osallistumaan päivähoitopäivän aloituksen ja lopetuksen rutiineihin (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26). Erilaiset matalan kynnyksen tilaisuudet ja kohtaamiset vahvistavat vanhempien osallisuutta, sillä niihin on helppo osallistua ja mennä mukaan (Metso s.a). Opinnäytetyön tuloksistakin selvisi, että huoltajat toivoivat tuonti- ja hakutilanteiden yhteydessä järjestettäviä osallistavia hetkiä, jolloin osallistuminen olisi heille helpompaa.

Erilaisia sähköisiä välineitä voidaan hyödyntää vanhempien osallisuuden lisäämisessä. Esimerkiksi lapsen kasvunkansio voidaan toteuttaa sähköisessä muodossa. (Heinonen ym. 2016, 233.) Vanhempien oma-aloitteinen ja omaehtoinen tekeminen, puhuminen ja jakaminen vahvistavat osallistumista toimintaan. Tavoitteena ovat merkitykselliset kohtaamiset sekä lapsen ja perheen päivähoitopolun jatkuvuus ja pysyvyys. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 26.)

## 5 YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

Kasvatuskumppanuus ja yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä on linjattu kasvatustavoitekomitean mukaisesti ensimmäisen kerran päivähoitolaissa vuonna 1983. Tällöin komitea alkoi pitää vanhempia yhteistyökumppaneina, mutta myös kasvatusneuvontaa tarvitsevina. (Kekkonen 2012, 29.) 2000-luvulle tultaessa kasvatuskumppanuutta alettiin analysoida ja kehittää. Kasvatuskumppanuuskäsite koettiin varhaiskasvatuksessa aluksi uutena ja vieraana. Työntekijöitä rohkaistiin pohtimaan kumppanuutta ja konkretisoimaan sitä käytännön työssä. Pohdinnat kumppanuudesta tuntuvat jatkuvan edelleen. (Tiilikka 2010, 67.)

Kekkonen (2012, 22, 33) kirjoittaa, että perheiden ja varhaiskasvattajien yhteistyösuhdetta on luonnehdittu eri aikoina eri tavoin, kuten vanhempain valistus, perhelähtöisyys, vanhempainkasvatus, kasvatuskumppanuus ja kasvatusyhteistyö. Tulkinnat yhteistyöstä vaihtelevat varhaiskasvatuksen yhteiskunnallisten tehtävien ja työntekijöiden ammatillisuutta koskevien tulkintojen muuttuessa. Päivähoitopalvelujen alusta alkaen on yhteistyötä perusteltu perheiden kasvatustyön tukemisella. Käsitteet kasvatustyön tukemisesta vaihtelevat muun muassa siinä, mitä sillä tavoitellaan, miten sitä toteutetaan ja mitkä ovat eri osapuolten toimijuudet.

Ammattilähtöisestä toiminnasta yhteistyö on muuttunut lapsi- ja perhelähtöisempään suuntaan vuosien varrella. Aiemmassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) korostettiin kasvattajien ja huoltajien välistä kasvatuskumppanuutta. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) kasvatuskumppanuuden sijaan käytetään termejä yhteistyö ja osallisuus, joiden sisältö vastaa pitkälti aiempaa kumppanuus-käsitettä. Kasvatusyhteistyö perustuu luottamukseen, tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen ja keskinäiseen kunnioitukseen huoltajien ja kasvattajien kesken. (Rantala ja Uotinen 2018, 127.) Tässä opinnäytetyössä käytämme käsitettä yhteistyö. Teoriaosassa käytämme kuitenkin molempia käsitteitä puhuttaessa huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, sillä ajattelemme, että niiden merkitys on samankaltainen.

Rantalan ja Uotisen (2018, 127–128) mukaan muutosta ammattilähtöisestä toiminnasta perhelähtöiseen toimintaan voidaan kuvata neljän perhetyön mallin kautta: asiantuntijalähtöinen (professional-centered), perheen kanssa liittoutunut (family-allied), perheeseen kohdistuva (family-focused) ja perhelähtöinen toimintatapa (family-centered). Kolmessa ensimmäisessä mallissa työntekijät ovat keskeisessä asemassa. Neljännessä eli perhelähtöisessä mallissa perheiden tarpeet ja tavoitteet ovat keskeisessä roolissa palveluita mietittäessä. Työntekijät tukevat perheitä päätöksenteossa ja kasvatustyössä omien lastensa vanhempina sekä työskentelyssä keskittyään perheiden vahvuuksiin. Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tulisi mielestämme olla perhelähtöistä. Tärkeää on, että perheet huomioidaan yksilöllisesti ja löydetään jokaiselle perheelle sopivat toimintatavat.

Varhaiskasvatuksessa osallisuus ja kasvatusyhteistyö kulkevat käsi kädessä. Yhteistyötä huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä on ollut aina, mutta nykyisin osallisuutta korostetaan yhteistyösuhdetta

määrittelevissä käsitteissä entistä enemmän. Kasvatuskumppanuus korostaa vanhempien omaa tietämystä ja näkemystä lapsestaan ja tällä tavoin antaa vanhemmille mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua lapsensa päivähoidon. (Venninen ym. 2011, 10.)

Perälän, Salosen, Halmen ja Nykäsen (2011, 81) mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa lasten ja perheiden osallisuuden nähdään olevan keskeinen tavoite vanhempien ja ammattilaisten yhteistyössä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää perheiden palvelujen tarvetta, käyttöä ja avun saantia sekä tarkastella vanhempien osallisuutta, kumppanuutta ja päätöksentekoon vaikuttamista. Tutkimus oli osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen LapsYTY –tutkimushanketta, jonka tarkoituksena oli edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä. Heinosen ym. (2016, 229) mukaan osallisuus ei voi toteutua ilman yksilön ja yhteisön vuorovaikutusta ja kumppanuutta. Sen vuoksi varhaiskasvatuksessa osallisuus usein liitetään osaksi kasvatuskumppanuus-ajattelua. Osallisuus rakentuu vanhempien ja päiväkodin yhteistyössä ja päiväkodin toimintakulttuurissa.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee aktiivisesti tutustua perheisiin, sillä perheiden osallistuminen on tärkeää. Työntekijät luovat perheille mahdollisuuksia muuttamalla työskentelytapojaan. Työntekijöiden tulee olla avoimia merkityksellisille kohtaamisille, kun he näkevät siihen tilaisuuden. Työntekijöiden tulee myös pitää perheitä tärkeänä osana varhaiskasvatusta. (Veisson, Peterson ja Suur 2010, 90.) Kasvattajien tulee kannustaa vanhempia yhteistyöhön mahdollistamalla yhteistyön edellytykset. Kasvattajien tulee ymmärtää perheen tilanne ja tiedostaa millainen yhteistyömuoto kullekin perheelle sopisi. Toiset vanhemmat osallistuvat yhteistyöhön aktiivisemmin kuin toiset ja osalle riittää päivittäinen keskustelu työntekijän kanssa lapsen hoitopäivästä. (Koivunen 2009, 152.) Kirjallisuudessa kumppanuus esitetään suuremmalta osin myönteisesti, mutta kumppanuuden vaatimus ei ole aina helppoa tai toivottua. Kasvattajien ja vanhempien välinen kumppanuus edellyttää tasavertaista osallistumista, aktiivisuutta ja vastuunottoa ja siten se voi olla stressaavaa joillekin vanhemmille. (Perälä ym. 2011, 82.)

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö pitää sisällään kaikenlaisen vuorovaikutuksen ja toiminnan heidän välillään (Koivunen 2009, 151). Vuorovaikutus luo kasvatuskumppanuuden perustan. Vuorovaikutusta ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. (Kekkonen 2012, 43.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan yhteistyötä tehdään vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa ja se edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä on otettava huomioon perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyön tehtävänä on jakaa lapsen päivittäiset tapahtumat ja kokemukset huoltajien kanssa, jolla luodaan pohja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Tärkeää on kiinnittää huomiota kannustavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan yhteistyöllä voi olla erilaisia muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana, ja esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan hyödyntää huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö mahdollistaa huoltajien keskinäisen vuorovaiku-

tuksen ja voi tukea sitä. Lisäksi huoltajien yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa ja verkostoituminen lisäävät yhteisöllisyyttä ja tukevat henkilöstön työtä. Seuraavassa aluvuossa käsittelemme tarkemmin huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

## 5.1 Yhteistyön merkitys

Yhteistyöllä huoltajien kanssa on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa ja sen toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta vastaavat varhaiskasvatuksen järjestäjät. Sen tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatusyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33.) Kaskelan ja Kekkosen (2006, 17) mukaan kasvatuskumppanuuden tavoitteena on syventää vanhempien ja kasvattajien kohtaamisia. Kun kasvattajien ammatillinen asiantuntemus ja vanhempien tuntemus omasta lapsestaan ovat aidossa dialogissa keskenään, niin vanhempien ja kasvattajien välisten keskustelujen sisältö syvenee. Tavoitteena on, että lapsen asiat päivähoitossa ja kotona tulevat vastaanotetuiksi ja jaetuiksi tasavertaisessa, kunnioittavassa ja avoimessa vuoropuhelussa. Rantalan ja Uotisen (2018, 127) mukaan yhteistyön tavoitteet ja käytännöt sekä toimintatavat tulee kirjata paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin.

Yhteistyön merkitys korostuu lapsen siirtymävaiheissa, esimerkiksi varhaiskasvatuksen aloituksessa, sekä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja suunniteltaessa ja toteuttaessa lapsen kehityksen ja oppimisen tukea (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33). Heinosen ym. (2016, 226) mukaan on tärkeää, että vanhemmat käyvät tutustumassa varhaiskasvatuspaikan käytänteisiin ja arkeen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa. Näin vanhemmat saavat kuvan siitä, miltä oman lapsen arki päiväkodissa näyttää. Tutustumiskäynti ja aloituskeskustelu ovat tärkeitä kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta.

Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä. Vanhemmilla sekä työntekijöillä on molemmilla olennaista, mutta erilaista tietoa lapsesta. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 19.) Yhteistyön kannalta on tärkeää, että vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välisessä keskustelussa huomioidaan ja yhdistetään molempien osapuolten näkemykset. Päiväkodin henkilöstö saa vanhemmilta tärkeää tietoa siitä, millainen lapsi on kotiympäristössä, mikä sujuu hyvin tai missä on pulmia. Koko perheeseen liittyvä tieto on myös tärkeää, jotta voidaan ymmärtää paremmin lapsen toimintaa päiväkodissa. (Rantala ja Uotinen 2018, 131, 133.) Kumppanuus on työntekijällä tietoinen asenne ja omaksuttu toimintatapa. Kasvattaja huomioi sen, että vanhemman tuntemus ja ymmärrys perustuvat vanhempien ainutlaatuihin suhteeseen omaan lapseensa. Työntekijä mahdollistaa omalla työskentelyllään ja toiminnallaan, että vanhemman näkemykset, käsitykset ja ratkaisuehdotukset tulevat kuulluksi ja jaetuiksi vanhempaa arvostavalla tavalla. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 19.)

Rantala ja Uotinen (2018, 132) kirjoittavat, että vanhemmille erityisen tärkeää on päästä jakamaan kokemuksiaan, kun taas työntekijöille tiedonsaanti lapsesta on merkittävää. Pedagogisella dokumentoinnilla on merkitystä vanhempien ja työntekijöiden välisessä yhteistyössä. Kun työntekijät jakavat vanhemmille tietoa lapsesta pedagogisen dokumentoinnin avulla, se vahvistaa yhteyttä vanhempien kanssa. Yhteistyössä ei tule kuitenkaan unohtaa lapsen mielipiteitä, vaan on tärkeää tehdä lapsi näkyväksi lapsiryhmässä ja kotona.

Yhteistyö toimii ja on sujuvaa haasteellisissakin tilanteissa, mikäli se on rakennettu hyvälle pohjalle (Heinonen ym. 2016, 226). Perheitä, joilla on maahanmuuttajataustaa, tulisi tukea kasvatustehtävässä kokonaisvaltaisesti ja kiinnittää huomiota äitien kielen ja kulttuurin oppimisen tukemiseen (Rantala ja Uotinen 2018, 130). Varhaiskasvatus tukee maahanmuuttajataustaisen lapsen kielellistä kehitystä, sosiaalisia suhteita sekä lapsen ja perheen kotoutumista (Heinonen ym. 2016, 46).

Yhteistyön merkitys korostuu myös silloin, kun lapsella on tuen tarvetta (Rantala ja Uotila 2018, 129). Lapsen erityisen tuen tarve tulisi tunnistaa mahdollisimman varhain ja etsiä sopivat toimintatavat lapsen tukemiseksi yhdessä vanhempien kanssa. Tavoitteena on kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuva yhteistyösuhde, jossa sekä vanhempi että työntekijä voivat ilmaista mahdollisen huolensa lapsesta. Erityisesti ongelma- ja ristiriitatilanteissa on tärkeää ylläpitää myönteistä ilmapiiriä sekä työntekijöiden ja vanhempien keskinäiseen kuulemiseen ja kunnioitukseen perustuva vuoropuhelua. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 18.) Tonttilan (2006, 120) tutkimuksen mukaan yhteistyö päiväkodin kanssa on vammaisten lasten äideille merkittävää. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vammaisten lasten äitien kokemuksia omasta vanhemmuudestaan ja suhteestaan lapseen. Päivähoito otettiin tutkimuksessa tarkasteluun, sillä se on yksi merkittävä perhettä tukeva palvelu. Tutkimuksessa selvisi, että päivähoiton yhteistyöllä on erityisesti merkitystä äitien omalle jaksamiselle sekä kotikasvatuksen helpottumiselle.

Rantalan ja Uotisen (2018, 130, 135) mukaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö on tärkeää lasten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Toimivan yhteistyön kautta perheitä voidaan tukea erilaisissa arjen tilanteissa ja elämänmuutosvaiheissa. Esimerkiksi kun perhe saa tiedon lapsen diagnoosista, varhaiskasvatus voi tukea perhettä sopeutumaan uuteen tilanteeseen sekä tukea vanhempia jaksamisessa. Yhteistyö on tärkeää myös varhaiskasvatuksen ammattilaisten hyvinvoinnille, sillä siitä saadaan onnistumisen kokemuksia, jotka lisäävät tyytyväisyyttä työhön.

Vanhemmilla on erilaiset mahdollisuudet osallistua päiväkodin toimintaan. Yhteistyön onnistumista ei takaa osallistumisen määrä, vaan sen laadukkuus. (Rantala ja Uotinen 2018, 133.) Vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä tulee kehittää eri varhaiskasvatuspalveluissa nykyistä tasalaatuisemmaksi, sillä se on hyvin tärkeää (Heinonen ym. 2016, 228). Vanhempien ja henkilökunnan välinen yhteistyö on tärkeä laatutekijä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksella on vastuu laadun toteuttamisesta, mutta myös vanhemmat ja lapset voivat vaikuttaa siihen. Vanhemmat tulisi ottaa mukaan arkipäivän suunnitteluun mukaan vielä enemmän, jotta lapselle taataan hyvä päivähoitopäivä. Hyvää päivähoitoa on yksilöllinen kasvatus, joka on suunniteltu yhdessä vanhempien kanssa. Siinä huomioidaan lapsen tarpeet, toiveet ja näkökulma. Lapsi voi kokea huolta päivän tapahtumista, koska hän ei pysty huolehtimaan asioista aikuisen tavoin. (Virolainen 2014, 129, 133.)

Laadunarvioinnin avulla varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toteuttaminen tehdään näkyväksi. Laadunarvioinnin ja laadukkaan toiminnan näkyväksi tuominen antaa kuvan ammatillisesta varhaiskasvatuksesta myös sen ulkopuolelle. Vanhempien osallistuminen keskusteluihin ja päätöksentekoon mahdollistuu laadunarvioinnin avulla. Laadunarviointi antaa vanhemmille tietoa varhaiskasvatuksesta ja sen avulla vanhempien osallisuus asiakkaina, yhteistyökumppaneina ja tiimin jäsenenä vahvistuu. (Hujala ja Fonsén 2017, 312.)

## 5.2 Dialoginen vuorovaikutus yhteistyössä

Varhaiskasvatuksen arjessa keskustelu on niin arkipäiväistä, että sitä ei yleensä tunnisteta ammatillisena toimintana, vaan vasta silloin kun siihen kiinnitetään erityisesti huomiota (Nummenmaa ja Karila 2011, 11). Mielestämme yhteistyössä dialoginen vuorovaikutus on tärkeää ja sen vuoksi halusimme nostaa dialogisuuden omaksi alaluvukseen. Tutkimuksen tuloksien pohjalta keskustelu nousi tärkeimmäksi yhteistyön muodoksi ja siksi mielestämme olisi tärkeää kiinnittää huomiota keskustelun dialogisuuteen. Ajattelemme, että dialoginen keskustelu luo perustan avoimelle ja luottamukselliselle yhteistyösuhteelle.

Dialogilla tarkoitetaan moniäänistä keskustelua, jossa puhutaan arjen tilanteisiin liittyvistä näkökulmista. Keskustelutilanteisiin vaikuttavat ihmisten elämänvarrelta kertyneet kokemukset. (Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen 2017, 64.) Dialogissa tunnustetaan ja hyväksytään ihmisten erilaiset näkemykset ja mielipiteet (Nummenmaa ja Karila 2011, 47). Lyyran (2004, 120) mukaan dialogi on vähintään kahden ihmisen välistä vuorovaikutusta, joka tapahtuu kasvokkain. Vuoropuhelua edistävässä työskentelyssä eli dialogissa merkityksellistä on tilan antaminen uutta synnyttävälle keskustelulle. Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen (2017, 64) kirjoittavat dialogissa olevan tärkeää, että mahdolliset ennakkoletukset ja totut mielipiteet eivät vaikuta vuorovaikutukseen vaan, että pyritään selvittämään niiden taustalla olevia elämäkokemuksia ja ajattelutapoja. Niiden selvittäminen on vaativaa ja edellyttää erilaisuuden ja sen tuoman jännitteen sietämistä sekä yksilöiltä että työyhteisöiltä.

Dialogin edellytyksenä on avoin ja toisia kunnioittava ilmapiiri. Dialogissa tulee olla tietoisesti sitoutunut kuuntelemaan, kunnioittamaan ja luomaan luottamusta työyhteisön ja perheen kanssa. Dialogiseen vuorovaikutukseen kuuluvat keskustelualoitteet, kommunikaatio- sekä suhdetaidot. Suhdetaidoilla eli relationaalisuudella tarkoitetaan kykyä solmia ja ylläpitää sosiaalisia suhteita. (Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen 2017, 64.) Dialogisessa keskustelussa yhteisten merkitysten luominen puhekumppanien välillä on merkittävää. Näkemyksistä riippumatta puhekumppanien välille muodostuu jotakin yhteistä. Dialogissa ei korostu ihmisten puhuminen keskenään, vaan se, että yhteisen keskustelun kautta saavutetaan yhteinen ymmärrys. (Lyyra 2004, 120.)

Dialogisuus on kasvatusyhteisön sisäisen sekä kasvattajan ja lapsen välisen vuorovaikutuksen lisäksi työntekijöiden ja lasten huoltajien välistä vastavuoroista vuorovaikutusta (Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen 2017, 69–70). Dialogissa olennaista on se, että se tapahtuu juuri siinä hetkessä. Se on vastavuoroista, eli osapuolet voivat reagoida välittömästi toisiinsa. Keskusteluissa vastavuoroisuus näkyy

siinä, että toisen osapuolen tunteet ja ajatukset vaikuttavat toisen puheen rakentumiseen. (Lyyra 2004, 120.)

Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen (2017, 69–70) kirjoittavat, että työntekijöiden ja huoltajien väliseen vuorovaikutukseen liittyy myös keskinäiseen kasvatuskumppanuuteen sitoutuminen. Erilaisilla tapauksilla ja päivittäisillä keskusteluilla kasvattajat ja vanhemmat sitoutuvat yhteistyöhön. Useat keskustelut eivät kuitenkaan sellaisenaan takaa tasa-arvoista ja luottamuksellista vuoropuhelua henkilöstön ja huoltajien välille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 32) mukaan henkilöstön ja huoltajien tulee keskustella kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista sekä vastuista. Yhteistyön tulee olla vuorovaikutteista ja se edellyttää aloitteellisuutta ja aktiivisuutta päiväkodin henkilöstöltä. Tulkkia käytetään tarvittaessa, jotta varmistetaan, että molemmat osapuolet ymmärtävät toisiaan keskusteluissa. Mielestämme henkilöstön oma-aloitteellisuus ja aktiivisuus yhteistyössä on tärkeää, mikä ilmeni myös tutkimustuloksista.

Dialogisessa kasvatusyhteistyössä on tärkeää, että keskusteluun osallistuvat kokevat tulevansa kuuluviksi. Yhteistyössä kasvattaja on vastuussa siitä, että huoltaja kokee kasvattajan olevan aidosti kiinnostunut huoltajan lapsesta ja perheestä. Luottamuksen rakentumisen kannalta tunteiden vastaanottaminen ja avoin, mutta hyväksyvä keskustelu on ensisijaista. (Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen 2017, 70.) Yhteistyö ei voi olla aitoa ilman luottamusta. Luottamus voi syntyä vanhempien ja kasvattajien välisessä avoimessa suhteessa, jossa kasvattaja hyväksyy vanhemmat ja ottaa heidät vakavasti. (Koivunen 2009, 158–159.)

Koivusen (2009, 158–159) mukaan kohtaamiset mahdollistavat luottamuksen synnyn. Kohtaamisessa on tärkeää kuunnella, olla läsnä juuri siinä hetkessä ja havainnoida toisen olemusta. Myös erilaisuuden hyväksyminen ja sietäminen kuuluvat kohtaamiseen. Kekkonen, Lehden ja Tirkkoson (2017, 70) mukaan kuuntelevassa suhteessa huoltajalle syntyy kokemus kasvattajan empaattisuudesta ja aidosta kiinnostuksesta huoltajan lasta kohtaan. Kuunteleva suhde ei edellytä kasvattajalta erityisiä järjestelyjä varhaiskasvatuksen ympäristössä, sillä kasvattaja kykenee tunnistamaan ja vastaanottamaan vanhemman tunneviestejä olosuhteista riippumatta.

Dialogisessa vuorovaikutuksessa on tärkeää, että kasvattaja osoittaa hyväksyntää ja kunnioitusta perhettä kohtaan. Kasvattajan on haastavampi toimia niiden huoltajien kanssa, joiden arvot ja asenteet poikkeavat hänen omistaan kuin sellaisten huoltajien kanssa, joiden arvomaailma vastaa kasvattajan omaa arvomaailmaa. Riskinä erilaisten arvomaailmojen kohtaamisessa on, että syntyy negatiivisten tunteiden kehä, jossa sekä kasvattajat että huoltajat kokevat muun muassa turhautumisen ja pettymyksen tunteita sekä huonoa omatuntoa ja epävarmuutta. Negatiivisten tunteiden kehän voi katkaista arvostava ja empaattinen kohtaaminen. (Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen 2017, 71.)

Kekkonen, Lehti ja Tirkkonen (2017, 71–73) kirjoittavat, että lapsen hyvästä kasvatuksesta ja lapsen edun mukaisesta toiminnasta keskustellaan varhaiskasvatuksessa jatkuvasti. Dialogisessa kasvatusyhteistyössä on tärkeää näyttää lapselle mallia siitä, miten kasvattajat ja huoltajat toimivat toistensa kanssa. Dialogisuuteen sitoutuneet aikuiset näyttävät myös lapselle, että erilaiset näkemykset on

mahdollista sovittaa yhteen. Siten tärkein päämäärä ei ole keskustelun sisältö vaan esimerkin näyttäminen toimivasta vuorovaikutussuhteesta lapselle. Aikuisten välisen dialogin avulla maailmankuvaansa rakentavalle lapselle välitetään tieto kuulluksi tulemisen ja oman ajattelun kunnioittamisen tärkeydestä. Aikuisten välisessä vuoropuhelussa tulee tuoda näkyväksi lapsen osallisuus ja oikeudet.

## 6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yritetään ymmärtää kokonaisvaltaisesti kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. Se on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus ja sitä voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Tutkimuksen eri tapoja yhdistää kohteen esiintymisympäristön ja taustan, kohteen tarkoituksen ja merkityksen, ilmaisun sekä kielen näkökulmien piirre. (Koppa 2015.) Tutkimuksen toteutusta ja aineiston keruuta tarkastelemme tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat päiväkotiki PikkuKengurun Kodin huoltajat. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat kuinka huoltajien osallisuus toteutuu päiväkotiki PikkuKengurun Kodissa ja mitä kehitettävää siinä mahdollisesti olisi. Tavoitteena on selvittää huoltajien kokemuksia heidän osallisuuden toteutumisesta. Mielestämme on hyvä saada esille huoltajien näkemys siitä, kuinka he kokevat heidän osallisuuden toteutuvan. Tutkimuksen tuloksista päiväkodin työntekijät saavat tietoa huoltajien osallisuuden toteutumisesta tällä hetkellä ja voivat vaikuttaa mahdollisesti esille tuleviin epäkohtiin kehittämällä päiväkodin toimintaa.

Opinnäytetyö on hyödyksi toimeksiantajalle, sillä päiväkotiki saa tietoa siitä, kuinka huoltajat pääsevät osallistumaan päiväkodin toimintaan. Huoltajat hyötyvät opinnäytetyöstä siten, että he saavat tietoa, kuinka he voivat osallistua päiväkodin toimintaan ja mahdollisesti heidän osallisuuttaan voidaan sen pohjalta vahvistaa. Tutkimus tukee myös huoltajien osallisuutta tuomalla heidän äänensä kuuluviin. Huoltajien osallisuutta vahvistamalla lapset voivat hyötyä opinnäytetyöstä, kun yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä on toimivampi. Opinnäytetyö lisää myös huoltajien ja työntekijöiden tietoisuutta osallisuudesta. Ajattelemme, että huoltajilla ja päiväkodin työntekijöillä voi olla näkemyseroja huoltajien osallisuuden toteutumisesta. Tutkimuksen avulla huoltajien ja työntekijöiden näkemyksiä siitä voitaisiin yhtenäistää ja siten myös mahdollisesti parantaa osallisuutta.

### 6.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyön alkukartoituksena teimme päiväkotiki PikkuKengurun Kodin työntekijöille ryhmähaastattelun, jota käytettiin pohjana huoltajille suunnattuun kyselyyn. Tutkimusaineiston keruu aloitettiin huoltajille suunnatulla kyselylomakkeella, joka toteutettiin kevään 2018 aikana. Huoltajien teema-haastattelut toteutettiin kesän aikana. Tutkimusaineistoa koottiin ja analysoitiin kevään ja kesän aikana. Tutkimustulosten analysointi jatkui syksyn aikana, jolloin ryhdyttiin kirjaamaan tuloksia opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön toteutuksesta keskusteltiin toimeksiantajan kanssa ja työntekijöiden ryhmähaastattelun nähtiin olevan hyvä alkukartoitus aineiston keruulle. Alkukartoituksen tekemistä pidettiin tärkeänä, sillä tietoa tarvittiin muun muassa päiväkodin käytännöistä ja tapahtumista. Päiväkodin työntekijöille lähetettiin saatekirje (liite 1), jossa oli alustus aiheeseen ja haastattelukysymykset. Haastattelu järjestettiin päiväkodilla, se äänitettiin ja siihen osallistui neljä työntekijää. Haastattelulla saatiin

tietoa huoltajien osallisuudesta, miten sitä toteutetaan ja miten se näkyy päiväkodin arjessa. Työntekijät antoivat ehdotuksia huoltajien kyselylomakkeen laatimiseen muuan muassa kysymysten muotoiluun ja ulkoasuun sekä sisältöön.

*Mua ainaki kiinnostaa se, että mitä vanhemmat oikeesti on siitä mieltä, että ku niillä on suurimmalla osalla elämän kiireellisimmät ruuhkavuojet meneillään, et onks se kivaa, että jee, me saahaan osallistua siihen päiväkodin arjen suunnitteluun vai onks se vaan taakka.*

*Ja et jos sitä innostusta on, niin miten ne haluaa siihen osallistua, täyttelemällä lapuja ja palautekyselyitä vai oikeesti tulemalla tänne ja tekemään jotaki vai mitä ne niiku ite haluaa.*

Huoltajille tehtiin saatekirje (liite 2), jossa kerrottiin opinnäytetyöstä. Saatekirje laitettiin huoltajille kyselylomakkeen (liite 3) mukana, mikä laadittiin työntekijöiden ryhmähaastattelun pohjalta. Kyseilyllä tuotetaan suurta ihmisjoukkoa koskevaa tietoa, mutta sitä voidaan käyttää myös pienelle ryhmälle (Kyttä s.a). Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Surveyllä tarkoitetaan kyseilyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joilla kohdehenkilöiltä kerätään aineistoa standardoidusti. Kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen perusjoukosta. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 193.)

Kyselylomakkeeseen muodostui kolme huoltajien osallisuuteen liittyvää teemaa, jotka ovat tapahtumat, tiedonkulku ja osallistuminen. Mielestämme osallistuminen on tärkeä teema, koska Perälän ym. (2011, 81) mukaan osallisuus konkretisoituu osallistumisen kautta. Teemat muodostuivat työntekijöiden haastattelun ja opinnäytetyön tarkoituksen pohjalta. Kysymysmuotoina käytettiin avoimia sekä strukturoituja kysymyksiä. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan omien mielipiteiden esille tuomisen, kun taas strukturoidut kysymykset antavat vastaajalle valmiit vastausvaihtoehdot. Useissa tutkimuksissa käytetään molempia kysymysmuotoja. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 200–201.)

Tapahtumat ovat olennainen osa päiväkotiki Kengurun Kodin toimintaa ja tapahtumiin osallistuminen on yksi tärkeä osa huoltajien osallisuutta. Halusimme tietää mihin päiväkodin tapahtumiin huoltajat ovat osallistuneet, millaisista tapahtumista he pitävät ja miten he pystyvät osallistumaan niihin. Tiedonkulusta halusimme tietää, miten se toimii, koska se on perusedellytys päiväkodin ja huoltajien väliselle yhteistyölle. Tiedonkulusta selvitimme myös mitä erilaisia tiedonvälityskeinoja huoltajat käyttävät eniten. Osallistuminen-teeman kohdalla halusimme selvittää miten huoltajat ovat päässeet osallistumaan päiväkodin toimintaan ja miten he haluaisivat osallistua siihen.

Mahdollisimman suuren vastausmäärän vuoksi kyselylomakkeet jaettiin kaikille päiväkodin lasten huoltajille ja heillä oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Kyselyitä jaettiin 100 kappaletta ja vastauksia saatiin 26 kappaletta. Päädyimme siihen tulokseen, että vastausmäärä on riittävä, sillä huoltajien haastattelulla täydennämme kyselyistä saatuja tietoja. Tutkimuksissa, joissa ei ole suhdetta tutkijan ja tutkittavien välillä, 20–30% vastausprosenttia pidetään onnistuneena (SurveyMonkey 2018).

Kyselyjen vastaukset koottiin yhteen teemojen mukaan ja ne analysoitiin käyttämällä teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta etsitään teemoja eli keskeisiä aiheita. Se on luonteva analysointimenetelmä esimerkiksi teemahaastatteluaineiston analysoinnissa. Litteroinnin jälkeen aineisto voidaan koota teemoittain. Teemojen alle kootaan siihen liittyvät kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006c.)

Huoltajien teemahaastatteluilla pyrittiin täydentämään kyselyistä saatuja vastauksia, jotka jäivät vajaksi tai joihin haluttiin lisää tietoa. Kytän (s.a) mukaan kyselylomaketta- ja haastattelututkimusta käytetään usein yhdessä. Kyselylomakkeella saatuja tietoja ja näkökulmia syvennetään haastattelulla, mutta sitä voidaan käyttää myös toisinpäin, jossa haastattelulla varmistetaan se, että tutkijat osaavat tehdä oikeanlaisia kysymyksiä.

Päiväkodille laadittiin huoltajille suunnattu infokirje (liite 4), jossa pyydettiin ilmoittautumaan ryhmähaastatteluun. Ilmoittautumisia ei tullut ilmoittautumispäivään mennessä, joten toimeksiantajan kanssa keskusteltua päädyttiin yksilöhaastatteluihin. Haastatteluihin tulivat sellaiset huoltajat, joiden kanssa saatiin sovittua haastatteluajankohdat. Vapaaehtoisia haastateltavia saatiin seitsemän ja kaikki haastattelut järjestettiin päiväkodilla. Haastattelut kestivät 10–30 minuuttia. Haastatteluiden kesto vaihteli, koska toiset huoltajat toivat enemmän asioita esille kuin toiset. Haastattelut äänitettiin ja myöhemmin litteroitiin. Aineistosta ei litteroitu taukoja tai ylimääräisiä ääniä, sillä niillä ei ollut mielestämme merkitystä tutkimuksen kannalta. Huoltajien yksilöhaastatteluiden vuoksi haastattelimme heitä pareittain tai yksin, jotta haastattelutilanteesta ei tulisi huoltajalle stressaavaa.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna. Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2006a) mukaan teemahaastattelussa ei edetä tarkoin muotoiltujen kysymysten kautta, vaan keskustellaan ennalta suunnitelluista teemoista. Teemahaastattelu on avointa haastattelua strukturoidumpi, sillä teemat ovat haastateltaville samoja. Haastatteluihin suunniteltiin haastattelurunko (liite 5), jossa käytettiin samoja teemoja kuin kyselylomakkeessa. Teemojen alle suunniteltiin apukysymyksiä, jotka auttoivat haastattelua etenemään. Haastatteluiden vastaukset koottiin yhteen teemoittain ja litteroinnit analysoitiin teemoittelulla.

## 6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta tarkastelimme heti alusta saakka. Saaranen-Kauppisen ja Puusniekan (2006b) mukaan hyvää tutkimuskäytäntöä on se, että aiheen tutkiminen on perusteltua, mikä on tutkimusprosessin eettisien näkökulmien ensimmäinen tarkasteltava luokka. Opinnäytetyötä suunniteltaessa täytyy pohtia tarkkaan mitkä tiedonkeruumenetelmät ovat oikeita saamaan hyvää tutkimustietoa aiheesta.

Toisena pohdittavana luokkana on tutkimusmenetelmät, eli saadaanko aiotuilla menetelmillä tavoiteltava tieto (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006b). Päädyimme kyselylomakkeeseen ja teemahaastatteluihin, koska kyselylomakkeen huoltajat voivat rauhassa täyttää kotona ja haastatteluilla

halusimme saada hoitajien äänen paremmin kuuluviin. Haastatteluilla täydensimme kyselyistä saatuja tietoja sekä saimme uutta tietoa. Haastattelut osallistivat vanhempia, mikä tukee opinnäytetyömme aihetta. Työntekijöiden haastattelulla selvitettiin heidän tietojansa, kokemuksiaan ja näkemyksiään hoitajien osallisuudesta päiväkodissa. Näiden tietojen pohjalta suunniteltiin hoitajille suunnattu kyselylomake ja teemahaastattelut.

Opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta tuettiin sillä, että hoitajien osallistuminen kyselyyn ja haastatteluihin oli vapaaehtoista. Hoitajille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, mihin ja miten tutkimusaineistoa käytetään sekä kuinka aineistoa käsitellään ja säilytetään. Kyselyt ja haastattelut toteutettiin anonyymisti. Toimeksiantaja antoi luvan päiväkodin nimen julkaisemiseen opinnäytetyössä.

Kolmas tutkittava eettisen näkökulman luokka on tutkimusaineiston analysointi ja raportointi. Analyysivaiheessa on toimittava siten, että litteroidusta tekstistä ei voida tunnistaa tutkittavia. Tutkijan velvollisuus on raportoida tulokset rehellisesti ja tarkasti, mutta siten, että suojelee tutkittavia. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006b.) Opinnäytetyössä emme tuoneet esille tutkimukseen osallistuneiden nimiä tai muuta sellaista tietoa, josta heidät voitaisiin tunnistaa. Pyrimme käsittelemään tutkimusaineistoa siten, että hoitajien vastausten merkitykset eivät muuttuisi.

Tutkimuksessa täytyy tulla esille analyysiprosessin eteneminen ja kuinka tulokset on saatu. Tulosten esittäminen ilman niiden kuvausta analyysistä ei riitä. Tutkimusprosessista on tehtävä selkeä ja toistettava, jotta eettisten kysymysten arvioiminen olisi mahdollista ja lukijalle on annettava välineitä prosessin etenemisen tarkasteluun. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006b.) Opinnäytetyön analyysiprosessia ja tuloksia on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa.

## 7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Päiväkoti PikkuKengurun Kodin työntekijöiden ryhmähaastattelu toimi opinnäytetyön aiheen alkukartoituksena. Alkukartoituksella selvitettiin työntekijöiden näkemyksiä huoltajien osallisuuden toteutumisesta päiväkodin arjessa. Huoltajille suunnatun kyselylomakkeen teemat muotoutuivat työntekijöiden haastattelun pohjalta. Teemoja ovat tapahtumat, tiedonkulku ja osallistuminen. Mielestämme ei ole tarkoituksenmukaista analysoida työntekijöiden ryhmähaastattelua, sillä työntekijöiden näkemysten sijaan opinnäytetyössä tarkastellaan osallisuutta huoltajien kokemana.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto koostuu huoltajien kyselylomakkeista ja teemahaastatteluista saaduista tiedoista. Kyselylomakkeet jaettiin kaikille päiväkodin lasten huoltajille. 100:sta jaetusta kyselylomakkeesta saatiin takaisin 26 vastausta. Tuloksissa on tarpeen huomioida, että niitä ei voida yleistää koskemaan kaikkien huoltajien näkemyksiä. Kyselyihin vastasi 16 äitiä ja kaksi isää, mutta vastaajina molemmat-kohtaan oli vastannut seitsemän, joten se lisää sekä äitien että isien lukumäärää. Yhdessä kyselylomakkeessa ei oltu merkitty vastaajaa. Kyselylomakkeessa selvitettiin myös vastaajien ikä, lasten lukumäärä ja heidän iät, mutta ne päädyttiin jättämään analysoinnin ulkopuolelle. Vastauksia ei tullut tarpeeksi, jotta näitä tietoja olisi voitu hyödyntää opinnäytetyössä. Jos vastauksia olisi tullut enemmän, tuloksista olisi voinut päätellä esimerkiksi vaikuttaako lasten lukumäärä huoltajien osallisuuteen tai onko vastaajan iällä merkitystä osallisuuden toteutumiseen.

Kyselyitä analysoitaessa huomasimme, että yksittäisiä vastaamatta jääneitä kysymyksiä oli useissa kyselylomakkeissa. Joihinkin kysymyksiin oli myös vastattu huolimattomasti, mikä vaikeutti vastaus-ten tulkintaa. Tyhjät kohdat vaikuttavat osaltaan tutkimuksen tuloksiin, mutta haastatteluista pyrimme saamaan vastaukset näihin kohtiin. Tyhjiä ja epäselviä vastauksia ei kuitenkaan ollut liikaa ja kaikki lomakkeet pystyttiin hyödyntämään.

Teemahaastatteluihin osallistui seitsemän vapaaehtoista huoltajaa. Pohdimme, että tämän tutkimuksen kannalta seitsemän haastattelua antoi tarvittavan määrän täydentävää tietoa, sillä näinkin vähäisessä määrässä haastatteluista alkoi ilmetä huoltajien vastauksissa samankaltaisuutta. Kuitenkin, jos olisimme jatkaneet haastatteluista, huoltajien vastauksissa olisi voinut ilmetä uusia näkökulmia. Haastateltavat valikoituivat sen mukaan, kenen kanssa saatiin sovittua haastattelu-aika. Haastatteluilla tavoiteltiin kyselylomakkeista saatujen tietojen täydentämistä. Teemahaastattelussa käytettiin haastattelurunkoa, jossa oli samat teemat kuin kyselylomakkeessa. Teemojen alla olevat apukysymykset auttoivat teemojen käsittelyssä ja kysymyksillä pyrittiin saamaan tarkempaa tietoa kyselylomakkeista saatujen tietojen tueksi.

Kokonaisuudessaan tutkimusaineiston keruu onnistui. Kaikki kyselylomakkeet sekä teemahaastatteluiden äänitteet pystyttiin hyödyntämään opinnäytetyöhön. Tutkimusaineisto analysoitiin teemoitellulla. Kyselylomakkeiden sekä teemahaastatteluiden tuloksia tarkastellaan rinnakkain jokaisen teeman alla.

## 7.1 Tapahtumat

Tapahtumat-teemassa kyselylomakkeilla saatiin tietoa mihin päiväkodin tapahtumiin huoltajat ovat osallistuneet, millaisista tapahtumista he pitävät ja miten he pystyvät osallistumaan niihin. Haastatteluiden avulla näistä saatiin täydentävää tietoa ja näin saatiin parempi kokonaiskuva tapahtumista. Päiväkodissa järjestetään vuosittain erilaisia tapahtumia, muun muassa kevät- ja joulujuhla, äitien- ja isienpäivä –aamupala sekä liikuntatapahtumia.

Kyselyssä selvitettiin, mihin tapahtumiin huoltajat ovat osallistuneet. Tapahtumat kyselylomakkeeseen valikoituivat työntekijöiden ryhmähaastattelun pohjalta ja ne ovat päiväkodissa yleisimmin järjestettyjä. Vastausvaihtoehtoina olivat en koskaan, harvoin (1–2 kertaa vuodessa), joskus (3–4 kertaa vuodessa) ja usein (lähes joka kerta). Tapahtumista vanhempainilta, joulupuuro ja kevät/joulujuhla jakoivat huoltajien vastaukset usein ja en koskaan välille. Suosituin tapahtumista oli kevät/joulujuhla, johon suurin osa huoltajista vastasi osallistuvansa usein. Vähiten osallistuttu tapahtuma oli liikuntatapahtumat. Siihen suurin osa oli vastannut, että ei ole osallistunut koskaan. Huoltajilta kysyttiin myös perusteluja miksi tapahtumista ei ole pidetty tai miksi niissä ei ole käyty. Niistä kävi ilmi, että osa vastaajien lapsista oli vasta aloittanut päiväkodissa, joten tapahtumia ei ole ehtinyt vielä olla, mikä voi osaltaan selittää vastausten jakautumista. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi, että lähes kaikki pitivät tapahtumista. Kukaan ei ollut vastannut, että ei pitäisi tapahtumista.

Huoltajilta kysyttiin, onko tapahtumia ollut sopivasti. Siihen suurin osa huoltajista vastasi kyllä. Perusteluissa huoltajat toivat ilmi, että ovat tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen. Vaikka kyselyissä huoltajat olivat tyytyväisiä tapahtumien määrään, haastatteluissa vastausten välillä oli selvää hajontaa.

*Sopivin väliajoin ihania tapahtumia.*

*Ei ainakaan enempää tarvi. Hyvä näin!*

*Silloin tällöin yhteiset tapahtuvat luovat yhteisöllisyyttä ja ovat erityisesti lapselle tärkeitä.*

*Lapsemme on ollut vasta 3kk hoidossa, joten tänä aikana ei ole kovin paljoa kertynyt kokemusta tapahtumista, mutta hyvälle vaikuttaa toiminta yleisesti.*

*Jos liian usein niin ei jaksa/kerkeä käydä.*

*4-5 kertaa vuodessa tapahtumia sopivasti. Osa tapahtumista ollut pe, jolloin ei meillä hoitopäivää kuten joulupuuro.*

Muutamista vastauksista selvisi, että tapahtumat ovat olleet usein perjantaisin, jolloin heillä ei ole ollut hoitopäivää. Pohdimme, olisiko huoltajien mielestä hyvä, että tapahtumia olisi enemmän muinakin päivinä.

Kyselyssä ja haastatteluissa selvitettiin, millaisia tapahtumia huoltajat haluaisivat päiväkodissa järjestettävän. Niissä korostuivat sellaiset tapahtumat, jotka ovat toiminnallisia ja joissa perhe pääsee yhdessä osallistumaan toimintaan. Esimerkiksi toiminnalliset tapahtumat ja aamupalat, joita on järjestetty muun muassa äitien- ja isienpäivänä, koettiin mieluisiksi.

*Semmosia mihin voisi osallistua kuten äitienpäivä aamupala oli ihana!*

*Vuorotyöntekijöille sopivia.*

*Perinteiset lasten esitykset kevät- ja joulujuhlissa.*

*Tapahtumia, jossa pääsee osallistumaan lasten päiväkotia arkeen ja leikkeihin yhdessä tekemistä.*

*-- viime keväänä oli se kevätjuhla, oli aivan ihana ku vanhemmat ja sisarukset sai tulla tänne ja kierrettiin niitä toimintapisteitä.*

Huoltajat toivat vastauksissaan esille viime kevään kevätjuhlan, josta pitivät erityisen paljon, ja johon koko perhe pääsi osallistumaan toiminnallisilla rasteilla. Koko perheen toiminnallisia ja osallistavia tapahtumia korostettiin, mutta vastauksissa kävi ilmi, että huoltajat pitivät myös perinteisistä lasten esityksistä. Seuraavat lainaukset ovat huoltajien esille tuomia kehittämissuhteita. Ne ovat hyviä ja konkreettisia ehdotuksia, miten päiväkodin toimintaa voitaisiin kehittää.

*Siihen aamuun joku lyhyt vartin osallistaminen tai sitten siihen iltapäivän haun yhteyteen.*

*Vois varmaan olla vähän enemmänki (tapahtumia), että kuitenkin lapset tuntee toisensa, nii sitte oppis tai näkis, että ketä ne muut on joista ne lapset puhuu paljon ja oppis tuntemaan myös sitte niitä ja vanhempia -- yhdessä tekemistä enemmänki - että miksei voisi olla jotain niin sanottua talkoohengessä.*

*Nukketeatteria, joskus isompien ja pienten yhteinen tuokio tai tapahtuma.*

*Jos päiväkodilla paukkuja on, nii miks ei jossain muuallakin järjestää tavallaan sellasta yhteishenkeä tai yhteisöllisyyttä niiku lisääviä tapahtumia.*

Vastauksista selvisi, että lapsen tuonnin tai haun yhteydessä voisi olla helppo osallistua lyhyeen yhteiseen hetkeen. Toivottiin myös, että perheet voisivat tutustua toisiinsa, jolloin edistettäisiin myös yhteisöllisyyttä. Ehdotuksissa tuli myös esille, että päiväkodilla voitaisiin järjestää pienten ja isompien lasten yhteisiä tuokioita tai tapahtumia.

## 7.2 Tiedonkulku

Kyselystä saatiin tietoa tiedonkulusta, kuinka usein eri tiedonvälityskäytännöt käytetään ja miten ne toimivat. Tiedonvälityskäytännöiksi otettiin päiväkodissa yleisesti käytetyt keinot, joita ovat keskustelu työntekijöiden kanssa, Facebook, Muksunkirja, tiedotteet, tekstiviestit/puhelut ja sähköposti. Muksunkirja on sähköinen palvelu, joka tukee varhaiskasvatusta helpottamalla kodin ja hoitopaikan välistä vuorovaikutusta. Muksunkirjan avulla huoltajat ja päiväkodin työntekijät voivat olla yhteydessä toisiinsa, muun muassa päiväkotia voi ilmoittaa tapahtumista ja lisätä kuvia sekä huoltajat voivat ilmoittaa hoitoajat palvelun kautta. (Muksunkirja 2018.)

Kyselyssä haluttiin selvittää kuinka usein huoltajat keskustelevat työntekijöiden kanssa lapsen päivästä, kuinka usein eri tiedonvälityskäytännöt käytetään sekä miten tiedonkulku kokonaisuudessaan

toimii. Vastausvaihtoehtoina olivat en koskaan, kuukausittain, viikoittain ja päivittäin. Suurin osa vastaajista keskustelee työntekijöiden kanssa päivittäin ja muut viikoittain.

*Toiset hyvin aktiivisesti tai oma-alotteisesti niiku alkaa kertomaan, että no tämmöstä ja tämmöstä on tehty ja se oli tällanen tällanen juttu ja se meni näin ja sitte osa työntekijöistä sanoo et ihan kivasti on mennyt päivä - osalla on kehittämisenpaikkaa, et kertoo siitä tarkemmin siitä lapsen päivästä.*

Haastatteluissa huoltajat toivat ilmi keskustelun luontevuuden, itsestäänselvyden ja tärkeyden. Eroja kuitenkin oli tullut eri työntekijöiden välillä siinä, kuinka paljon he kertovat huoltajille lapsen päivästä.

Muksunkirja nousi kyselyiden ja haastatteluiden perusteella käytetyimmäksi ja suosituimmaksi tiedonvälityskkeinoksi. Huoltajien vastauksissa nousi kuitenkin esille myös kehitettäviä asioita Muksunkirjan käyttöön liittyen.

*No sieltä muksunkirjasta saa ihan hyvin mun mielestä sen, että mitä täällä tapahtuu, sinne kyllä laitetaan tosi hyvin niistä tapahtumista ja yleensä muustaki päiväkotiarjesta -- Muksunkirja on paras.*

*-- Muksunkirja hyvä kanava tiedottaa.*

*Välillä Muksunkirjan tiedotteet olleet epäselviä --*

*Tiedotteet tulee liian myöhään. Kun lapsi on vaan pari päivää viikossa hoidossa siten ei ole mahdollista saada tietoa, koska muksunkirjan tulee harvoin tärkeitä tietoja.*

Muksunkirjan positiivisia puolia olivat huoltajien mielestä esimerkiksi sen helppokäyttöisyys, kätevyys hoitoaikojen ja muiden tärkeiden asioiden ilmoittamisessa sekä tiedonsaanti lapsen päivästä kuvien kautta. Kuvien saantia pidettiin tärkeänä ja osa toivoi niitä enemmänkin. Kritiikkiä nosti kuitenkin sinne työntekijöiden toimesta laitettujen tietojen epäselvyys osassa vastauksissa. Esille nousi myös se, että jotkut työntekijät päivittävät Muksunkirjaa aktiivisemmin kuin toiset ja siihen toivottaisiin tasavertaisuutta.

Muita tiedonvälityskkeinoja käytettiin vähemmän ja sähköposti oli vähiten käytetty sekä kyselyjen että haastatteluiden perusteella. Facebook jakoi vastaajien mielipiteitä, osa käytti sitä päivittäin ja osa ei koskaan. Yhdessä vastauksessa pohdittiin, että onko Facebook enää tätä päivää. Tiedonvälityskkeinona oli mainittu tekstiviestit, mutta osa huoltajista oli erikseen maininnut WhatsApp-sovelluksen hyvänä tiedonvälityskkeinona sekä kyselyissä että haastatteluissa.

Kyselystä saatiin selville myös vastanneiden huoltajien yleinen mielipide tiedonkulun toimivuudesta. Vastausvaihtoehtoina olivat huonosti, kohtalaisesti, melko hyvin ja hyvin. Suurin osa vastasi tiedonkulun toimivan hyvin tai melko hyvin. Myös haastattelussa huoltajat toivat ilmi tiedonkulun toimivan hyvin ja positiivista palautetta tuli muun muassa yhteydenpidon sujuvuudesta. Osassa vastauksista ilmeni, että työntekijään on ollut helppo saada yhteys akuuteissa tilanteissa.

Tiedonkulun katsottiin toimivan kyselyissä kohtalaisesti tai huonosti hyvin pienessä osassa vastauksista. Sekä kyselyissä että haastatteluissa ilmeni kehitettäviä asioita tiedonkulusta. Kehitettävät asiat ovat tärkeitä nostaa esille, jotta niihin voitaisiin vaikuttaa.

*Tiedonkulku talon sisällä pätkii. En aina saa tietoa, mitä lapsi on päivän aikana pk:ssa tehnyt.*

*Lasten viikko-ohjelman tarpeista ei tiedoteta kotiinpäin riittävästi. Esim. hiihto, naamiaiset, joskus maininta muksunkirjassa. Lisäksi lapsen omahoitajista ei tiedoteta, eikä ryhmän muista hoitajista. Tiedotus on riittämätöntä, tieto ei kulje lapsen kautta.*

*Toisinaan jotain asioita jää tiedottamisessa epäselväksi/joutuu itse varmistelemaan asioita.*

*Pienempien puolella tieto siirtyy ok hyvin, mutta vanhempien puolella tuntuu, ettei mistään tiedä mitään esim. lelupäivästä voisivat hoitajat muistuttaa.*

Vastauksissa ilmeni, että joissain tapauksissa huoltajat kokivat, että heille ei tiedoteta asioista riittävästi. Huoltajat kokivat myös, että tieto ei ole tarpeeksi selkeää tai se ei kulje tarpeeksi ajoissa.

Huoltajat kokivat myös tiedonkulussa olevan ryhmäkohtaisia eroja.

### 7.3 Osallistuminen

Kyselyssä ja haastatteluissa huoltajilta kysyttiin, mikä on heille mieluisin tapa osallistua päiväkodin toimintaan. Vaihtoehtoina kyselyssä olivat keskustelu työntekijöiden kanssa, vanhempainilta, tapahtumat, Facebook, Muksunkirja, tekstiviestit/puhelut ja sähköposti. Kyselyssä keskustelu työntekijöiden kanssa nousi mieluisimmaksi tavaksi osallistua päiväkodin toimintaan. Muksunkirja, tapahtumat ja vanhempainillat olivat seuraavaksi pidetyimpiä osallistumistapoja. Tekstiviestit ja puhelut koettiin myös mieluisaksi tavaksi. Vähiten kannatusta saivat Facebook ja sähköposti. Keskustelu nousi myös haastatteluissa yhdeksi mieluisimmista tavoista tapahtumien rinnalle.

Huoltajilta kysyttiin, ovatko he päässeet osallistumaan päiväkodin toimintaan riittävästi. Kyselyyn vastanneista ja haastatteluihin osallistuneista huoltajista lähes kaikki kokivat, että he ovat päässeet osallistumaan päiväkodin toimintaan riittävästi. Lisäksi kysyttiin, onko perheiden toiveet otettu huomioon päiväkodissa.

*Mun mielestä täällä suhtaudutaan sillai tosi kivasti ja vanhemmilta tai ainaki mikä kokemus itellä on, nii et suhtaudutaan tosi sillai vastaanottavaisesti vanhempien ajatuksiin.*

*Koen kyllä, että meitä kuullaan ja kuunnellaan ja semmonenki kokemus vielä, että aina jos vaikka kohtaamishetkellä antaa jonkilaista palautetta ni seki on helppoa.*

Lähes kaikki huoltajat kokivat, että heidän toiveet on otettu huomioon päiväkodissa. Vastauksista selvisi huoltajilla olevan kokemus siitä, että heitä kuunnellaan päiväkodissa. Huoltajat kokevat, että heidän on helppo tuoda mielipiteitään esille sekä antaa palautetta päiväkodille.

Huoltajille suunnatulla kyselyllä selvitettiin myös, onko heillä ollut mahdollisuutta osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun sekä arviointiin. Huoltajien vastaukset suunnitteluun jakoutuivat tasaisesti kyllä, ei ja en osaa sanoa vaihtoehtojen välille. Vastausten hajontaan voi vaikuttaa muun muassa kysymyksen epäselvyys ja huoltajien tietämättömyys mahdollisuudesta osallistua toiminnan suunnitteluun. Lisäksi siihen voi vaikuttaa, jos lapsi on vasta aloittanut varhaiskasvatuksen, eikä huoltajilla ole siten ollut mahdollisuutta osallistua toiminnan suunnitteluun. Suurin osa huoltajista oli päässyt kuitenkin osallistumaan arviointiin.

Haastattelulla pyrittiin lisäämään ja täydentämään tietoa, millä tavoin huoltajat voisivat osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Muutamissa haastatteluissa huoltajat toivat ilmi, että voisivat osallistua suunnitteluun esimerkiksi kyselyjen avulla. Päiväkodissa oli kysytty huoltajien mielipidettä kevätretkestä, mitä oli pidetty hyvänä mahdollisuutena vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Yksi haastateltava toi myös ilmi, että päiväkodilta oli pyydetty huoltajaa kertomaan, mikäli hänellä olisi jotain ehdotettavaa. Vanhempainillat koettiin myös hyvänä tilaisuutena päästä osallistumaan suunnitteluun esimerkiksi kertomalla mielipiteitään ja ideoitaan.

Mielestämme tarkastelun kohteeksi oli tärkeää nostaa yhden huoltajan esille tuoma asia. Huoltaja toivoi, että syksyn suunnitelmista kerrottaisiin etukäteen, jotta huoltajat pystyisivät valmistautumaan niihin esimerkiksi hankkimalla tarvittavia välineitä lapselle. Hänen mielestään päivittäinen kommunikointi onnistuu, mutta toivoisi sen rinnalle kehittävää keskustelua.

*-- nyt ei oo tässä vaiheessa, vaikka niinku syksyn suunnitelmasta mitään niinkun semmosta, et mitä tehhään ja millon mitä urheiluvälineitä tarvitaan ja muuta vastaavaa vai onko suunnitteilla mittään retkiä, että niinku ei semmosta tietoa oo, että vähän viikko kerrallaan päivä kerrallaan.*

Huoltajilta haluttiin kysyä kehittämisideoita, miten he haluaisivat osallistua päiväkodin toimintaan. Kyselyssä tähän kohtaan ei kuitenkaan tullut kovin montaa vastausta, joten se vaikuttanee vastausten yleistettävyyteen. Vastauksista tuli ilmi, että huoltajat ovat tyytyväisiä nykytilanteeseen. Yhtenä ehdotuksena oli, että huoltajia voisi pyytää avuksi eri tapahtumien organisoinnissa. Haastatteluista saimme kuitenkin ideoita, miten huoltajien osallisuutta voitaisiin parantaa. Yhden vastaajan mukaan tärkeää olisi huomioida myös huoltajien keskinäinen vuorovaikutus ja tähän toivottiin järjestettävän mahdollisuuksia esimerkiksi yhteisten leikkipuistopäivien muodossa. Näin huoltajat tulisivat tutuiksi toistensa kanssa, mikä lisäisi yhteisöllisyyttä. Ehdotuksina tulivat myös sosiaalisen median hyödyntäminen vielä tehokkaammin muun muassa kuvia lisäämällä ja kyselyn teettäminen puhelimen välityksellä, johon on helppo vastata. Kyselyn voisi teettää esimerkiksi tapahtuman jälkeen tai sen avulla työntekijät voisivat selvittää huoltajien toiveita muun muassa tapahtumien suhteen. Eskaritunnin seuraaminen tuli myös ehdotuksena yhdessä haastattelussa. Silloin huoltajat voisivat tulla seuraamaan, mitä lapset touhuavat eskarissa.

Toteutuksesta kysyttäessä osa huoltajista pohti sitä, että päiväkodin toiminnan suunnittelu ja toteutus ei lähtökohtaisesti ole heidän tehtävänsä vaan he luottavat päiväkodin työntekijöiden ammattitaitoon. He arvostivat, että heidän mielipiteet on otettu huomioon ja heille on annettu mahdollisuus

vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. He myös mielellään osallistuvat päiväkodin työntekijöiden suunnittelemiin toimintoihin ja tapahtumiin.

*-- täytyy kuitenkin muistaa, että täällä on niinku ammattilaiset tekemässä tätä hommaa, että luotan kyllä täysin siihen, mut ihana, ku kysellään ja annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa.*

*-- siellä on niitä ammattilaisia tällä alalla ja sitä ehkä toteutetaan sillä, että osallistutaan niihin tapahtumiin mitä ne järjestää ja ehkä näkisin sen sitte nii.*

Huoltajat kertoivat, että voisivat osallistua päiväkodin toiminnan arviointiin palautekyselyjen avulla. Osa kertoi, että antaisi palautteen mieluiten kasvotusten, mutta vastauksissa tuli ilmi, että anonyymiset palautekyselyt ovat myös tarpeellisia. Muita keinoja toiminnan arviointiin huoltajat eivät tuoneet esille.

## 8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää, kuinka huoltajien osallisuus toteutuu päiväkotikiengurun Kodissa huoltajien kokemana. Lisäksi selvitettiin, miten huoltajat voisivat osallistua päiväkodin toimintaan sekä miten heidän osallisuutta voitaisiin kehittää. Heinosen ym. (2016, 230) mukaan vanhempien osallisuudella on merkittävä rooli lasten hyvinvoinnin kannalta. Vanhempien osallisuutta tukemalla edistetään päiväkodin toimintakulttuurin yhteisöllisyyttä, vanhempien ja työntekijöiden yhteistyötä sekä vanhempien aktiivisuutta ja tietoisuutta päiväkodin arjesta.

Tutkimusaineisto muodostui huoltajille suunnatusta kyselystä ja huoltajien teemahaastatteluista. Tarkastelimme tutkimustuloksista tehtyjä johtopäätöksiä aineistonkeruussa ja analysoinnissa käytettyjen teemojen mukaan. Teemoja olivat tapahtumat, tiedonkulku ja osallistuminen.

Johtopäätöksiä tarkastellessa on tärkeä huomioida kyselyyn vastanneiden ja haastatteluihin osallistuneiden määrä. Vastauksia ei välttämättä voida yleistää koskemaan kaikkien huoltajien mielipiteitä ja näkemyksiä. Tutkimusaineistosta saimme mielestämme tämän tutkimuksen kannalta kuitenkin tarvittavan määrän tietoa aiheesta. Tutkimuksessa ilmeni myös, että monet vastaajien lapsista olivat vasta aloittaneet päiväkodissa, mikä vaikuttanee vastauksiin. Näin huoltajille ei vielä välttämättä ole muodostunut mielipidettä päiväkodin toiminnasta esimerkiksi tapahtumista, mikäli niitä ei ole ehtinyt olla.

Tutkimuksen tuloksista voimme päätellä, että huoltajat ovat kokonaisuudessaan tyytyväisiä päiväkodin tapahtumiin. Erityisesti esille nousivat äitien- ja isienpäivän aamupalat sekä kevät- ja joulujuhlat. Toiminnalliset ja osallistavat tapahtumat, joihin koko perhe pääsee mukaan, koettiin mieluisiksi ja niitä toivottiin lisää. Huoltajat kuitenkin toivoivat, että perinteisiä lasten esityksiä nähtäisiin jatkossakin ja pitivät niitä tärkeinä.

Mielipiteet tapahtumien sopivalle määrälle vaihtelivat, sillä osalle riitti pari kertaa vuodessa, kun osa taas toivoi tapahtumia jopa kymmenen kertaa vuodessa. Eriävät mielipiteet voivat mielestämme johtua osaltaan perheiden erilaisista elämäntilanteista ja huoltajien asenteista. Lapsiperheiden arki, kiireet ja työt vaikuttavat huoltajien mahdollisuuteen osallistua päiväkodin tapahtumiin. Huoltajien asenteet vaikuttavat myös tapahtumiin osallistumiseen, sillä kaikki huoltajat eivät pidä tapahtumiin osallistumista yhtä tärkeänä ja asenteet voivat vaihdella.

Tuloksista voimme päätellä, että huoltajat toivovat lyhyitä ja yhteisöllisyyttä korostavia toimintahetkiä. Lyhyt osallistava toimintahetki voisi olla aamulla lapsen tuonin yhteydessä tai iltapäivällä haun yhteydessä, jolloin huoltajilla olisi helppo osallistua siihen. Esille nousi myös toive siitä, että päiväkotikiengurun järjestäisi yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia, joissa perheet pääsisivät tutustumaan toisiinsa. Pohdimme, olisiko huoltajien helpompi osallistua lyhyihin toimintahetkiin nykyajan kiireen keskellä. Pohdimme myös, että huoltajien osallisuuden ei tarvitse aina olla suurta, vaan sitä voidaan toteuttaa myös pieninä tekoina päiväkodin arjen keskellä. Mielestämme olisi hyvä, että päiväkodissa pyritäisiin luomaan yhteisöllisyyttä järjestämällä tapahtumia, joissa perheillä olisi mahdollisuus tutustua

toisiinsa. Tällä tavoin perheiden yhteisöllisyyden tunne kasvaisi ja he saisivat toisistaan vertaistukea. Eskelin ja Marttilan (2013, 77) mukaan vanhempien osallisuus ja keskinäinen yhteistyö toimivat voimavarana yhteisöllisyyden rakentumisessa. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 33) ja Metso (s.a) korostavat yhteistyön tukevan huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja lisäävän yhteisöllisyyttä.

Tiedonkulusta keskustelu työntekijöiden kanssa ja Muksunkirja nousivat suosituimmiksi tiedonvälityskeinoiksi. Suurin osa huoltajista keskustelee työntekijöiden kanssa päivittäin ja keskustelu koettiin luontevana, itsestään selvänä ja sen tärkeyttä korostettiin. Myös Tiilikan (2010, 71) mukaan vanhemmat korostavat lyhyitä kohtaamisia ja kuulumisten vaihtoa lapsen tuonnin ja haun yhteydessä. Päivittäiset kokemukset kuulluksi tulemisesta ylläpitävät avointa ja luottamuksellista keskusteluyhteyttä ja ilmapiiriä.

Tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että huoltajat kokivat eri työntekijöiden välillä olevan eroja siinä, kuinka paljon ja kuinka oma-aloitteisesti he kertovat esimerkiksi lapsen päivästä huoltajille. Huoltajat toivovat, että he saisivat tasapuolisemmin tietoa lapsestaan eri työntekijöiltä sekä työntekijät olisivat aktiivisempia ja oma-aloitteisempia keskustelussa. Pohdimme tulosten perusteella huoltajien pitävän keskustelua todella tärkeänä ja sitä tulisi tukea ja vahvistaa. Mielestämme päivittäinen keskustelu huoltajien ja työntekijöiden välillä on perusedellytys toimivalle yhteistyölle.

Huoltajat pitävät Muksunkirjaa hyvänä tiedonvälityskeinona, sillä se on helppokäyttöinen ja sen avulla on kätevää ilmoittaa esimerkiksi hoitajat sekä saada tietoa lapsen päivästä muun muassa kuvien kautta. Kuten päivittäisessä keskustelussa työntekijöiden kanssa, myös Muksunkirjan käytön aktiivisuudessa ilmeni työntekijäkohtaisia eroja. Huoltajat kokevat toisten työntekijöiden käyttävän Muksunkirjaa aktiivisemmin kuin toiset ja myös tähän toivottiin tasavertaisuutta. Ajattelemme Muksunkirjan olevan yksi tärkeimmistä tiedonvälityskeinoista keskustelun rinnalla päiväkotikiikun Kodissa. Muksunkirja toimii sähköisistä tiedonvälityskeinoista parhaiten, joten sen toimivuuteen olisi hyvä panostaa.

Muksunkirja oli suosituin sähköisistä tiedonvälityskeinoista, kun taas muita käytettiin huomattavasti vähemmän. Sähköiset viestintäalustat kodin ja varhaiskasvatuksen välillä ovat yleistyneet. Alustoja käytetään päivittäiseen viestintään, tiedotteiden jakamiseen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen ja tiedon dokumentointiin lapsesta. (Heinonen ym. 2016, 237.) Pohdimme, että nykypäivänä on hyvä olla useita tiedonvälityskeinoja, mutta huomioitavaa olisi, että tärkeät tiedot kulkisivat yhden tiedonvälityskeinon kautta. Näin tiedonvälitys olisi sekä huoltajille että työntekijöille selkeämpää, kun panostettaisiin enemmän vain yhteen tiedonvälityskeinoon. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 33) mainitaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Mielestämme muita sähköisiä tiedonvälityskeinoja voitaisiin hyödyntää esimerkiksi varhaiskasvatustyön näkyväksi tekemiseen. Pohdimme myös, että päiväkotikiikun Kodin näkökulmasta olisi hyvä, että he panostaisivat Muksunkirjaan tärkeimpänä sähköisenä tiedonvälityskeinona.

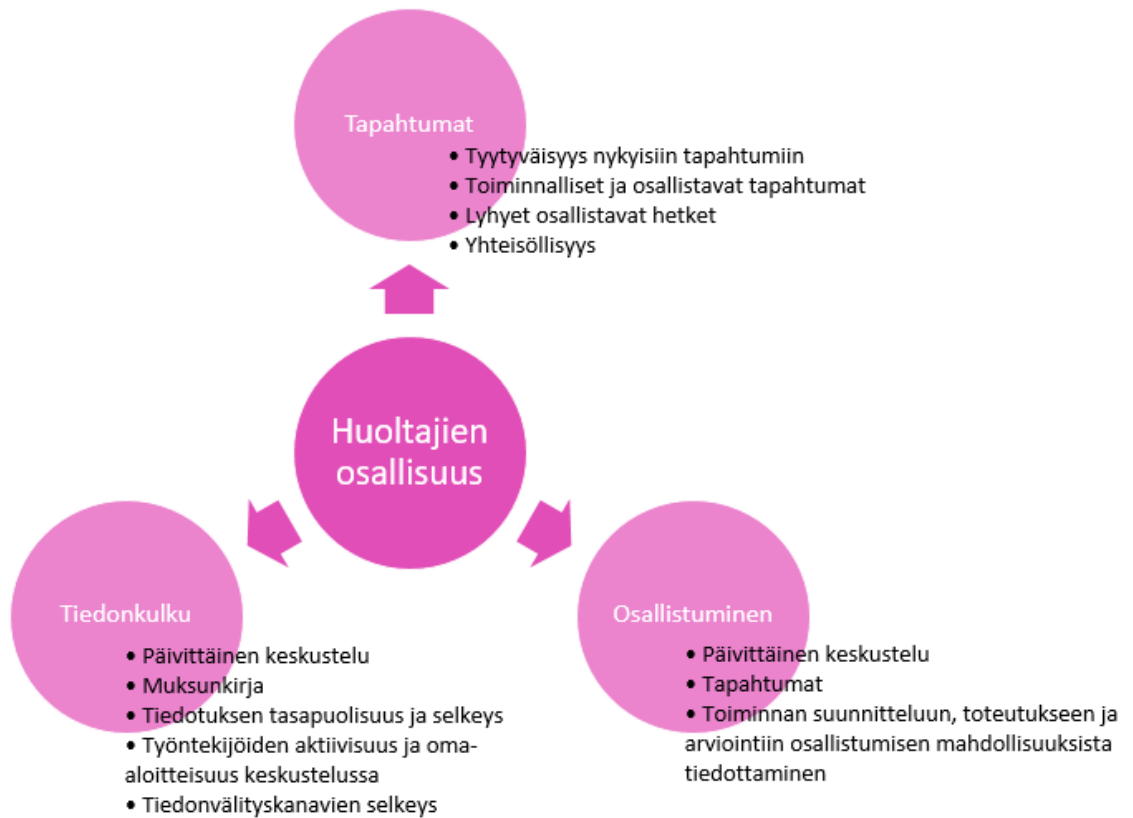
Tuloksista voimme päätellä, että huoltajista suurin osa on tyytyväisiä tiedonkulkuun päiväkodin ja kodin välillä. Positiivista palautetta tuli muun muassa siitä, että yhteydenpidon koettiin olevan sujuvaa sekä työntekijään on ollut helppo saada yhteys akuuteissa tilanteissa. Osa huoltajista toi kuitenkin esille kehitettäviä kohtia tiedonkulkuun. He kokivat, että eivät saa riittävästi tietoa, tarpeeksi selkeästi tai ajoissa. Tämä voi osaltaan selittyä sillä, että huoltajat kokivat tiedonkulussa olevan ryhmäkohtaisia eroja, mikä havaittiin myös Muksunkirjassa ja keskustelussa työntekijöiden kanssa.

Huoltajien osallistumista tarkastellessa voimme päätellä, että huoltajille mieluisin tapa osallistua päiväkodin toimintaan on päivittäinen keskustelu työntekijöiden kanssa. Pohdimme tulosten perusteella, että keskustelu työntekijöiden kanssa on huoltajille helppoa ja luontevaa. Osasta vastauksista huoltajat toivat ilmi päiväkodissa olevan avoin ja vastaanottavainen ilmapiiri, mikä edesauttaa luontevaa keskustelua. Tuloksista päättelemme, että huoltajat kokevat päässeensä osallistumaan riittävästi päiväkodin toimintaan ja heidän toiveensa on otettu huomioon päiväkodissa.

Varhaiskasvatuslain (2018, § 20) mukaan lapsen huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Sen vuoksi selvitimme tutkimuksessa, miten huoltajilla on mahdollisuus osallistua näihin asioihin. Tuloksissa ilmeni joitain yksittäisiä asioita, mutta niistä ei ollut kannattavaa tehdä johtopäätöksiä, miten suunnittelu, toteutus ja arviointi toteutuvat. Tulokset olivat epäselviä eivätkä ne näin ollen tuoneet tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Tästä päätelimme, että kysymys saattoi olla epäselvä ja huoltajat eivät välttämättä olleet tietoisia mahdollisuuksistaan.

Esimerkiksi toteutuksesta kysyttäessä osasta vastauksista tuli ilmi, että huoltajat eivät pitäneet toiminnan suunnittelun tai toteutuksen kuuluvan heidän tehtäväkseen. Näistä vastauksista saimme selville huoltajien luottavan työntekijöiden ammattitaitoon ja oletavan näiden kuuluvan heidän työhönsä. Arvioinnin osalta huoltajat olivat kuitenkin tietoisia mahdollisuuksistaan antaa palautetta palautekyselyn muodossa. Lisäksi pohdimme tuloksiin vaikuttavan sen, että jos lapsi on vasta aloittanut varhaiskasvatuksen, niin huoltajilla ei ole välttämättä ollut mahdollisuutta osallistua suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin. Ajattelimme, että huoltajien olisi hyvä olla tietoisia mahdollisuuksistaan osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Mielestämme näitä käsitteitä olisi tärkeää myös avata ja konkretisoida huoltajille, jotta he tietäisivät millä tavoin niihin voisi osallistua.

Seuraavaan kuvioon (kuvio 2) olemme koonneet merkityksellisimmät tutkimuksessamme ilmenneet huoltajien osallisuuteen liittyvät asiat päiväkoti PikkuKengurun Kodissa. Kuvio on tehty selkeyttämään tutkimuksen tuloksia. Ne on koottu tutkimuksessa käytettyjen teemojen mukaisesti. Kuvion alla on koottuna asioita, joita huoltajien osallisuudessa voitaisiin kehittää PikkuKengurun Kodissa.



KUVIO 2. Huoltajien osallisuus päiväkotiki PikkuKengurun Kodissa

Pääpiirteissään huoltajien osallisuutta voitaisiin mielestämme edistää lisäämällä tapahtumiin osallistavia ja toiminnallisia elementtejä. Osallisuutta voitaisiin edistää myös tasaamalla ryhmä- ja työntekijäkohtaisia eroja. Esimerkiksi keskustelun lapsen päivästä työntekijöiden kanssa tulisi olla tasapuolista jokaiselle huoltajalle, sillä toimiva keskusteluyhteys on perusedellytys osallisuuden toteutumiseksi. Jokaisella ryhmällä ja niiden työntekijöillä tulisi olla samat ohjeet käytäntöihin, ja heidän tulisi sitoutua noudattamaan niitä tasapuolisesti.

Tiedonkulkua tulisi selkeyttää tiedottamalla tärkeistä asioista vain yhden tiedonvälityskanavan kautta, jolloin tiedottaminen olisi selkeämpää molemmille osapuolille. Mielestämme huoltajien osallisuutta tulisi tuoda konkreettisemmin esille ja avata varhaiskasvatukseen liittyvät käsitteet niin, että jokainen huoltaja ymmärtäisi ne ja välttyttäisiin väärinymmärryksiltä. Huoltajille tulisi esimerkiksi selvittää, kuinka he pystyvät osallistumaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, pienilläkin teoilla.

Mielestämme on lisäksi hyvä pohtia huoltajien osallisuuden jakautumista sukupuolten välille, sillä tutkimuksemme kyselyyn ja haastatteluihin osallistuneista suurin osa oli äitejä. Pohdimme, ovatko äidit isä aktiivisempia osallistumaan lapsensa varhaiskasvatukseen. Tämä ei ollut tutkimuksemme tarkoitus, mutta halusimme nostaa sen esille, sillä se tuli ilmi tutkimusaineistossa. Tästä aiheesta voisi tehdä uuden tutkimuksen.

## 9 POHDINTA

Opinnäytetyön työstäminen alkoi syksyllä 2017, kun osallisuudesta ja sen merkityksestä puhuttiin paljon erityisesti varhaiskasvatuksessa. Halusimme tutkia huoltajien osallisuuden toteutumista, sillä koimme, että lasten osallisuutta oli tutkittu enemmän. Tutkimuksessa halusimme myös saada selville erilaisia keinoja, joilla huoltajat voisivat ja haluaisivat osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan. Mielestämme oli tärkeää selvittää myös, mitä huoltajat ajattelevat heidän osallisuudestaan.

Huoltajille oli suunniteltu teemahaastatteluja ryhmissä, mutta päädyimme kuitenkin yksilöhaastatteluihin. Totesimme, että huoltajien aikataulullisista syistä ryhmähaastattelujen järjestäminen oli haasteellista. Tutkimuksemme myötä vahvistui käsitys siitä, että työskentely päiväkotiympäristössä vaatii joustavuutta ja tilanteiden uudelleen suunnittelua. Haastattelu saatiin järjestettyä seitsemälle vapaaehtoiselle huoltajalle. Pohdimme, oliko seitsemän haastateltavaa aktiivisimmin osallistuvia huoltajia ja saimmeko tämän pohjalta pääosin vain myönteisen ja suppean kuvan huoltajien osallisuuden toteutumisesta. Vastauksista saimme kuitenkin selville erilaisia näkökulmia aiheeseen.

Tutkimusaineisto analysoitiin ja opinnäytetyö viimeisteltiin syksyllä 2018. Teimme opinnäytetyön kolmen hengen ryhmässä ja meille kaikille tämä oli ensimmäinen opinnäytetyö. Yhteistyömme sujui hyvin alusta loppuun ja koko opinnäytetyön prosessin ajan suunnittelimme ja toteutimme kaiken yhdessä. Tällainen työskentelytapa sopi hyvin meille, sillä kaikki pystyimme sitoutumaan opinnäytetyön tekemiseen yhtä lailla. Tämä mahdollisti sen, että opinnäytetyöstä tuli mielestämme yhtenäinen ja looginen kokonaisuus.

Opinnäytetyön prosessin aikana huomasimme, että lapsen osallisuudesta löytyi enemmän tietoa ja tutkimuksia, kun taas huoltajien osallisuudesta tietoa oli haastavampaa löytää. Opinnäytetyön työstämisen alussa uusia lähteitä aiheesta oli vaikea löytää, mutta loppua kohden kirjallisuutta julkaistiin lisää. Ajattelemme, että huoltajien osallisuudesta olisi tärkeää tehdä lisää tutkimuksia, sillä huoltajien osallisuus on merkittävä osa varhaiskasvatuksessa ja se vaikuttaa lasten ja perheiden hyvinvointiin.

Opinnäytetyöstä toimeksiantajamme saa tietoa huoltajien osallisuuden toteutumisesta tällä hetkellä. Tutkimuksen tuloksien avulla toimeksiantaja voi huomioida esille nousseet kehittämisen kohteet sekä hyvät, jo olemassa olevat käytännöt. Tutkimus tuki huoltajien osallisuutta tuomalla huoltajien kokemuksia osallisuudesta esille. Jatkossa opinnäytetyömme pohjalta voitaisiin lähteä kehittämään uusia käytäntöjä, joilla huoltajien osallisuutta voitaisiin tukea ja edistää PikkuKengurun Kodissa.

## LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ALMAGUER-KALIXTO, Patricia, JUANEDA, Emma ja MARCUELLO, Carmen 2016. Multilevel Governance Mechanism to Promote the Participation of Marginalized Groups. Julkaisussa: MATTHIES, Aila-Leena ja UGGERHØJ, Lars (toim.) Participation, Marginalization and Welfare Services. Concepts, Politics and Practices Across European Countries [verkkokirja]. New York: Routledge, 131–148. [Viitattu 2018-11-13.] Saatavissa: [https://books.google.fi/books?id=usUoDAAAQ-BAJ&pg=PA110&lpg=PA110&dq=huoltajien+osallisuus&source=bl&ots=J0wv5zLo\\_W&sig=fC63gkMznV2zNCjquxqN\\_mSxtto&hl=fo&sa=X&ved=2ahUKEwikkKy-bLeAhUGWiwKHSDmDB44UBDoATABegQIARAB#v=onepage&q&f=false](https://books.google.fi/books?id=usUoDAAAQ-BAJ&pg=PA110&lpg=PA110&dq=huoltajien+osallisuus&source=bl&ots=J0wv5zLo_W&sig=fC63gkMznV2zNCjquxqN_mSxtto&hl=fo&sa=X&ved=2ahUKEwikkKy-bLeAhUGWiwKHSDmDB44UBDoATABegQIARAB#v=onepage&q&f=false)
- EEROLA-PENNANEN, Paula, VUORISALO, Mari ja RAITTILA, Raija 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Julkaisussa: KOIVULA, Merja, SIIPPAINEN, Anna ja EEROLA-PENNANEN, Paula (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 21–35.
- ESKEL, Paulina ja MARTTILA, Marjaana 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Julkaisussa: MARJANEN, Päivi, MARTTILA, Marjaana ja VARSA, Marjo (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.
- HEINONEN, Hanna, IIVONEN, Esa, KORHONEN, Merja, LAHTINEN, Nina, MUURONEN, Kaisu, SEMI, Ritva ja SIIMES, Ulla 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- HUJALA, Eeva ja FONSEÁN, Elina 2017. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Julkaisussa: HUJALA, Eeva ja TURJA, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 312–326.
- JÄRVINEN, Mervi, LAINE, Anne ja HELLMAN-SUOMINEN, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- KASKELA, Marja ja KEKKONEN, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. 6. painos. Helsinki: Stakes.
- KEKKONEN, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- KEKKONEN, Marjatta, LEHTI, Katriina ja TIRKKONEN, Jaana 2017. Dialogisuus varhaiskasvatuksessa. Julkaisussa: HAAPSALO, Tiina, PETÄJÄ, Heljä, VUORELMA-GLAD, Päivi, SANDÉN, Mirva, PULKKINEN, Hanna ja TAHVANAINEN, Ilkka (toim.) Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus, 62–74.
- KOIVUNEN, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- KOPPA 2015. Laadullinen tutkimus [verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- KYTTÄ, Marketta s.a. Kyselylomake [verkkojulkaisu]. Aalto-yliopisto. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: [http://maa.aalto.fi/fi/midcom-serveattachmentguid-1e4c412ed7fda28c41211e4a9f76d5ade012ed92ed9/4\\_kyselylomake.pdf](http://maa.aalto.fi/fi/midcom-serveattachmentguid-1e4c412ed7fda28c41211e4a9f76d5ade012ed92ed9/4_kyselylomake.pdf)
- LAAKSO, Tiina 2006. Loimaan seutukunnan nuorten osallisuuskäsitykset. Julkaisussa: LAAKSO, Tiina ja ÄIKÄÄ-TORKKELI, Sari (toim.) Osallisuudella onnistumiseen – loppuraportti Nuorten osallisuushankkeesta Loimaan seutukunnassa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 11–35.
- LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA. L 812/2000. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-31.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

LYYRA, Virpi 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoidossa – perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Julkaisussa: KESKINEN, Soili ja VIRJONEN, Heli (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 106–124.

METSO, Tuija s.a. Vinkkejä vanhempainiltoihin ja vanhempien osallisuuteen [verkkojulkaisu]. Vanhempainliitto. [Viitattu 2018-11-01.] Saatavissa: [http://www.socca.fi/files/7142/Vinkkej%C3%A4\\_vanhempainiltoihin.pdf](http://www.socca.fi/files/7142/Vinkkej%C3%A4_vanhempainiltoihin.pdf)

MUKSUNKIRJA 2018. Tervetuloa MUKSUNKIRJA™ -esittelysivustolle [verkkosivu]. Muksunkirja. [Viitattu 2018-09-20.] Saatavissa: <https://www.muksunkirja.fi/>

MYKKÄNEN, Johanna ja BÖÖK, Marja Leena 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Julkaisussa: KOIVULA, Merja, SIIPPAINEN, Anna ja EEROLA-PENNANEN, Paula (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 75–86.

NEITOLA, Marita 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisöissä. Julkaisussa: MARJANEN, Päivi, MARTTILA, Marjaana ja VARSA, Marjo (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–140.

NISKANEN, Tuula ja KARI, Outi 2018. Kasvun ja osallisuuden edistäminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

NUMMENMAA, Anna Raija ja KARILA, Kirsti 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.

OPETUSHALLITUS s.a a. Varhaiskasvatus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-10-17.] Saatavissa: [https://www.oph.fi/koulutus\\_ja\\_tutkinnot/varhaiskasvatus](https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus)

OPETUSHALLITUS s.a b. VASU2017-verkkokomentointi [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-02-06.] Saatavissa: [http://www.oph.fi/saadokset\\_ja\\_ohjeet/opetussuunnitelmien\\_ja\\_tutkintojen\\_perusteet/varhaiskasvatus/vasu2017\\_verkkokomentointi/103/0/osallisuus\\_varhaiskasvatuksessa](http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/vasu2017_verkkokomentointi/103/0/osallisuus_varhaiskasvatuksessa)

ORANEN, Mikko 2018. Lapsen osallisuus [verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-11-01.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

PERUSTUSLAKI. L 731/1999. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-11-01.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L1P1>

PERÄLÄ, Marja-Leena, SALONEN, Anne, HALME, Nina ja NYKÄNEN, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

PIHLAJA, Päivi ja VIITALA, Riitta 2018. Muuttuva varhaiskasvatus. Julkaisussa: PIHLAJA, Päivi ja VIITALA, Riitta (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–49.

PIKKUKENGURUN KOTI 2013. [Verkkosivu.] [Viitattu 2017-09-06.] Saatavissa: <http://www.pikkukengurunkoti.fi/>

RAIVIO, Helka ja KARJALAINEN, Jarno 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Julkaisussa: ERA, Taina (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? [verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 12–34. [Viitattu 2018-10-29.] Saatavissa: [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013\\_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

RANTALA, Anja ja UOTINEN, Sanna 2018. Varhaiskasvattajan ja perheen yhteistyön merkitys. Julkaisussa: PIHLAJA, Päivi ja VIITALA, Riitta (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–139.

RINTAKORPI, Kati 2017. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun ja kehittämisen välineenä. Julkaisussa: Lastentarhanopettajaliitto (toim.) Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika! [verkkodokumentti]. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto, 27–28. [Viitattu 2018-11-02.] Saatavissa: <https://docplayer.fi/43030264-Julkaisija-lastentarhanopettajaliitto-piirrokset-maija-hurme-taitto-print-line-helsinki-oy-painos-punamusta-1-painos-5.html>

- SAARANEN-KAUPPINEN, Anita ja PUUSNIEKKA, Anna 2006a. Teemahaastattelu [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html)
- SAARANEN-KAUPPINEN, Anita ja PUUSNIEKKA, Anna 2006b. Hyvä tutkimuskäytäntö [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html)
- SAARANEN-KAUPPINEN, Anita ja PUUSNIEKKA, Anna 2006c. Teemoittelu [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 2018-10-24.] Saatavissa: [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7\\_3\\_4.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html)
- SAASTAMOINEN, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Julkaisussa: FILANDER, Karin ja VANHALAKKA-RUOHO, Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. 2. painos. Helsinki: Kansanvalitussseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 33–66.
- SOSIAALIHUOLTOLAKI. L 1301/2014. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-31.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- SURVEYMONKEY 2018. Kyselytutkimuksen otoskoko [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-10-17.] Saatavissa: <https://fi.surveymonkey.com/mp/sample-size/>
- TIILIKKA, Aila 2010. Kasvatuskumppanuus – Tulevaisuuden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Julkaisussa: TURJA, Leena ja FONSEN, Elina (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 66–79.
- TILASTOKESKUS s.a. Perhe [verkkojulkaisu]. Suomen virallinen tilasto. [Viitattu 2018-11-01.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- TONTTILA, Tuula 2006. Vammaisen lapsen äidin vanhemmuuden kokemus sekä lähiympäristön ja kasvatuskumppanuuden merkitys [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-02.] Saatavissa: <http://et-hesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/vk/tonttila/vammaise.pdf>
- TURJA, Leena 2010. Lapset osallisina – Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Julkaisussa: TURJA, Leena ja FONSEN, Elina (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 30–47.
- TURJA, Leena ja VUORISALO, Mari 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Julkaisussa: KOIVULA, Merja, SIIPPAINEN, Anna ja EEROLA-PENNANEN, Paula (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Vastapaino, 36–55.
- VARHAISKASVATUSLAKI. L 540/2018. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446642496>
- VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016. [Verkkodokumentti]. Opetushallitus. [Viitattu 2017-11-29.] Saatavissa: [http://www.oph.fi/download/179349\\_varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)
- VEISSON, Marika, PETERSON, Tiina ja SUUR, Silvi 2010. Working together to support child´s development. Julkaisussa: TURJA, Leena ja FONSEN, Elina (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 80–96.
- VENNINEN, Tuulikki, LEINONEN, Jonna, RAUTAVAARA-HÄMÄLÄINEN, Maija ja PUROLA, Karoliina 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?" Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Helsinki: Socca.
- VIROLAINEN, Arja 2014. Varhaiskasvatus arjen toimintana. Julkaisussa: HÄKKÄ, Arja, KUOKKANEN, Helena ja VIROLAINEN, Arja (toim.) Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. 3. uudistettu painos. Helsinki: Edita, 125–202.

## LIITE 1

Hei!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Iisalmen Savonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä työyksiköönne huoltajien osallisuudesta ja tulemme haastattelemaan teitä työntekijöitä **14.3.2018 klo 12.30**. Haastattelu kestää noin 30 minuuttia. Kaikkien osallistujien anonymiteetti säilytetään. Haastattelu toimii alkukartoituksena, minkä pohjalta laadimme kyselylomakkeen huoltajille.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 huoltajien osallisuus veloitetaan ottamaan huomioon ja sen vuoksi mielestämme aihetta on tärkeä tutkia. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

### Haastattelukysymykset

- Mitä on huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa?
- Miten toteutatte huoltajien osallisuutta päiväkodissanne?
  - Onko huoltajien osallisuuden toteuttaminen tietoista?
  - Miten huoltajien osallisuus näkyy arjessa? Entä muissa tilanteissa?
- Vaikuttaako lapsen ikä huoltajien osallisuuteen?
- Miten huoltajien osallisuutta voisi kehittää? Vai tarvitseeko?
- Onko teillä antaa vinkkejä kyselylomakkeen kysymysten laatimiseen?



Yhteistyöstä kiittäen

Annemari Hepo-oja	<a href="mailto:annemari.hepo-oja@edu.savonia.fi">annemari.hepo-oja@edu.savonia.fi</a>
Sini Huotari	<a href="mailto:sini.huotari@edu.savonia.fi">sini.huotari@edu.savonia.fi</a>
Linda Kärkkäinen	<a href="mailto:linda.karkkainen@edu.savonia.fi">linda.karkkainen@edu.savonia.fi</a>

## LIITE 2

**Hei päiväkotiki PikkuKengurun Kodin huoltajat!**

Olemme sosionomi (AMK)-opiskelijoita Savonia-ammattikorkeakoulusta Iisalmen kampukselta. Nimmemme ovat Sini Huotari, Annemari Hepo-oja ja Linda Kärkkäinen. Teemme opinnäytetyötä päiväkotiki PikkuKengurun Kotiin aiheesta huoltajien osallisuus. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus.fi -ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa. Haluamme tutkia aihetta, sillä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 huoltajien osallisuus veloitetaan otamaan huomioon toiminnassa. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Selvitämme näkemyksiänne ja kokemuksiänne Teille huoltajille suunnatulla kyselyllä. Kyselyyn vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja kaikkien kyselyyn vastaajien anonymiteetti säilytetään. Kyselyistä saatuja tietoja käytämme vain opinnäytetyöhömmä ja käsittelemme tietoja luottamuksellisesti. Kyselyt eivät tule päiväkodin henkilökunnan luettaviksi.

Toivoisimme, että vastaatte kyselyyn, sillä vastauksenne ovat tärkeitä lasten huoltajien osallisuuden kehittämiseksi päiväkotiki PikkuKengurun Kodissa.

Pyydämme Teitä ystävällisesti palauttamaan täytetyn kyselylomakkeen päiväkodin henkilökunnalle **18.5.2018** mennessä.

Yhteistyöstä kiittäen ☺



Annemari Hepo-oja

[annemari.hepo-oja@edu.savonia.fi](mailto:annemari.hepo-oja@edu.savonia.fi)

Sini Huotari

[sini.huotari@edu.savonia.fi](mailto:sini.huotari@edu.savonia.fi)

Linda Kärkkäinen

[linda.karkkainen@edu.savonia.fi](mailto:linda.karkkainen@edu.savonia.fi)

## LIITE 3

**Kyselylomake päiväkotiki PikkuKengurun Kodin huoltajille**

Kyselyssä selvitämme huoltajien osallisuuden toteutumista päiväkotiki PikkuKengurun Kodissa. Huoltajien osallisuudella tarkoitetaan esimerkiksi päivittäisiä keskusteluja työntekijöiden kanssa, oikeutta saada tietoa lasta koskevista asioista ja osallistumista päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Osallisuutta on myös tapahtumiin osallistuminen, mahdollisuus ilmaista oma mielipide ja vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin. Toimiva yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä mahdollistaa ja tukee huoltajien osallisuuden toteutumista.

Pyydämme Teitä ystävällisesti palauttamaan täytetyn kyselylomakkeen päiväkodin henkilökunnalle **18.5.2018** mennessä.

**Vastaaja(t):**

Äiti \_\_\_\_\_

Vastaajan ikä/Vastaajien iät: \_\_\_\_\_

Isä \_\_\_\_\_

Lasten lukumäärä perheessä: \_\_\_\_\_

Joku muu, mikä? \_\_\_\_\_

Lapsen ikä/Lasten iät: \_\_\_\_\_

**Tapahtumat****Mihin päiväkodin tapahtumiin olette osallistuneet?**

	En koskaan	Harvoin (1–2 kertaa vuodessa)	Joskus (3–4 kertaa vuodessa)	Usein (lähes joka kerta)
<i>Vanhempainillat</i>				
<i>Joulupuuro</i>				
<i>Kevät/joulujuhla</i>				
<i>Liikuntatapahtumat</i>				

**Oletteko tykänneet tapahtumista?** Kyllä\_\_\_ En\_\_\_ En osaa sanoa\_\_\_

**Jos ette, niin miksi?**

---



---



---

**Onko tapahtumia ollut sopivasti?** Kyllä\_\_\_ Ei\_\_\_

**Miksi?**

---



---



---

**Millaisia tapahtumia haluaisitte? Vapaa sana.**

---



---



---

## Tiedonkulku

**Kuinka usein keskustellette lapsenne/lastenne asioista päiväkodin työntekijöiden kanssa?**

En koskaan\_\_\_ Kuukausittain\_\_\_ Viikoittain\_\_\_ Päivittäin\_\_\_

**Miten usein käytätte seuraavia tiedonvälityskeinoja?**

	En koskaan	Kuukausittain	Viikoittain	Päivittäin
<i>Facebook</i>				
<i>Muksunkirja</i>				
<i>Tiedotteet</i>				
<i>Tekstiviestit/Puhelut</i>				
<i>Sähköposti</i>				

**Miten tiedonkulku mielestänne toimii?**

Huonosti\_\_\_ Kohtalaisesti\_\_\_ Melko hyvin\_\_\_ Hyvin\_\_\_

**Miksi?**

---



---



---

## Osallistuminen

### Mikä on teille mieluisin/mieluisimmat tapa/tavat osallistua päiväkodin toimintaan?

Keskustelu työntekijöiden kanssa \_\_\_ Vanhempainilta \_\_\_ Tapahtumat \_\_\_  
 Facebook \_\_\_ Muksunkirja \_\_\_ Tekstiviestit/Puhelut \_\_\_ Sähköposti \_\_\_

### Miten haluaisitte osallistua?

---



---



---

### Oletteko mielestänne päässeet osallistumaan päiväkodin toimintaan riittävästi?

Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_

### Miksi?

---



---



---

Onko perheenne toiveet otettu huomioon päiväkodissa? Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_

### Onko teillä ollut mahdollisuus osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun? (Esimerkiksi ehdottaa päiväkodille uutta tapahtumaa?)

Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_ En osaa sanoa \_\_\_

### Entä arviointiin? (Esimerkiksi antaa palautetta päiväkodin toiminnasta?)

Kyllä \_\_\_ Ei \_\_\_ En osaa sanoa \_\_\_

Kiitos vastauksestanne! 😊

## LIITE 4

**Hei päiväkoti PikkuKengurun Kodin huoltajat!**

Olemme sosionomi (AMK)-opiskelijat Sini, Annemari ja Linda. Teimme teille aiemmin kyselyn opinnäytetyötämme varten aiheesta huoltajien osallisuus. Kiitos vastanneille!

**Tarvitsimme teitä vielä pieniin haastatteluihin, joilla syvennämme tietoa aiheesta.** Haastatteluissa haluamme kuulla mielipiteenne, kuinka olette päässeet osallistumaan päiväkodin toimintaan ja lapsenne varhaiskasvatukseen. Haastattelut toteutetaan päiväkodilla alakerran väestösuojassa ja niille varataan aikaa **noin 20min**. Ne äänitetään ja kirjoitetaan myöhemmin puhtaaksi.

Haastattelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja kaikkien osallistujien anonymiteetti säilytetään. Haastatteluista saatuja tietoja käytämme vain opinnäytetyöhömme ja käsittelemme tietoja luottamuksellisesti. Nauhoitteet hävitetään asianmukaisesti.

**Haastattelut toteutetaan**

**tiistaina 28.8.2018 klo 15 ja 16**

**keskiviikkona 29.8.2018 klo 15 ja 16**

**torstaina 30.8.2018 klo 15 ja 16**

**Ilmoittautukaa haastateltaviksi alla olevaan sähköpostiin tai puhelinnumeroon viimeistään perjantaina 24.8.2018. Kirjoita viestiin teille sopivin ajankohta ylläolevista vaihtoehdoista.**

[Sini.Huotari@edu.savonia.fi](mailto:Sini.Huotari@edu.savonia.fi) / p. 040 71 97 673

Toivoisimme, että mahdollisimman moni osallistuisi haastatteluun! ☺

**Yhteistyöstä kiittäen**

Annemari Hepo-oja

Sini Huotari

Linda Kärkkäinen



## LIITE 5

### **Huoltajien haastattelurunko**

#### **Tapahtumat**

- millaiset tapahtumat ovat mieluisia?
- miten usein huoltajat ehtivät osallistua tapahtumiin? mikä määrä on sopiva?
  - vuorotyöläiset
- millaisia tapahtumia haluaisi lisää?

#### **Tiedonkulku**

- miten eri tiedonvälityskkeinot toimivat? mitkä toimivat parhaiten? mitkä eivät toimi?
- miten tiedonkulkua voitaisiin parantaa?
- saatko riittävästi tietoa lapsestasi esim. lapsen päivästä?

#### **Osallistuminen**

- mitkä eri tavat osallistua päiväkodin toimintaan koet mieluisiksi?
- tunnetko että olet saanut osallistua riittävästi päiväkodin toimintaan?
- miten mielestäsi huoltajien osallisuutta voitaisiin parantaa?
- millä tavoin huoltajat voisivat osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, arviointiin (palautekyselyt?) ja toteutukseen?